

Jere Rolig

VENÄJÄN SISÄASIAIN AAKKOSET
Korpustutkimus Venäjän sisäasiainministeriössä
käytetystä erikoiskielestä

TIIVISTELMÄ

Jere Rolig: Venäjän sisäasiain aakkoset – korpustutkimus Venäjän sisäasiainministeriössä käytetystä erikoiskielestä

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen maisteriohjelma, venäjän kääntämisen ja tulkkauksen opintosuunta

Marraskuu 2021

Tutkielmani käsittelee Venäjän sisäasiainministeriön eri toimialojen piirissä käytettävää lainvalvonnan erikoiskieltä. Konkreettisenä tarkoitukseni on selvittää, onko Venäjän sisäasiainministeriön verkkosivuilla julkaistavissa teksteissä niin kattava otanta erikoiskielen sanastoa, että sen pohjalta saisi tehtyä korpustutkimuksen ja sanastotyön. Aineisto koostuu Venäjän sisäasiainministeriön virallisista tiedotteista sekä eri alavirastojen toimintakuvauksista, joista kokosin aineistoa hieman alta 700 tekstitiedoston edestä. Tutkielmani etenee vaihe vaiheelta selostaen yksityiskohtaisesti tutkimuskysymyksen asettelun ja siihen vastaavan hypoteesin, perusteet aineiston keräämiselle sekä viittaukset myös muihin tutkielmiin, jotka sivuavat aihetta etäältä. Vaiheittain etenevä tutkimukseni käsittelee myös erilaiset tutkimuksen tukena olevat eri näkökulmat ja menetelmät.

Tutkimustyön rakentavina tukipilareina esiintyvät yleisvaltainen sanastotyön teoria ja terminologia, mutta työskentelyni varsinaisena moottorina sen sijaan toimii korpushallintatyökalu SketchEngine. Näiden menetelmien ja tarkastelukulmien pohjalta olen käsitellyt kerätyn aineiston ja muodostanut sen pohjalta tekstikorpuksen. Kerättyä aineistoa tutkin erityisesti käsitejärjestelmiä muodostamalla, joista tein myös visuaalisesti tarkasteltavia kokonaisuuksia. Visuaaliset käsitejärjestelmät auttavat lukijaa hahmottamaan erilaisia käsitesuhteita ja ajatuksia, johon määritelmän luominen viimekädessä perustuu. Erilunteisia käsitesuhteita olen myös avannut tutkielmani alkupuolella, yhdessä sanastoprojektin etenemisen kuvauksen kanssa.

Luomani tekstikorpus koostuu kaikkiaan 134 978 sanasta. Korpushallintatyökalun avulla eri perustein muodostetuista termiluetteloista olen manuaalisesti poiminut juuri oman tutkielmani kannalta keskeisimpiä termejä yhdeksi listaksi – joukossa on ollut niin frekvenssiin perustuen yksittäisiä termejä, kuin jopa useammasta sanasta koostuvia ilmaisuja. Luonnollisesti termistöä löytyi valtavasti, mutta pyrin poimimaan sanastoon vain erikoisalan kannalta spesifiä termistöä. Täten siis sanastosta rajautuivat pois esimerkiksi liian yleiskielisiksi mielletävät sanat.

Valikoin lopullisen sanaston kannalta olennaisimpien 47 termin tai ilmaisun joukosta viisi erityistarkasteluun. Tarkasteluun valitsin ilmaisut *наркополицейский, органы, лишение свободы, уголовный кодекс* ja *патрульный автомобиль*. Ilmaisut edustavat erikoissanastoa hyvin laidasta laitaan – osa hyvin käytännönläheistä ja puhekielistäkin näkökulmaa, kun osa taas on selkeästi virallisempaa termistöä. Tutkimustyön perusteella on mahdollista todeta, että Venäjän sisäasiainministeriön verkkoaineistosta saa koottua tarpeeksi lainvalvonnan erikoiskielen sanastoa korpustutkimuksen näkökulmasta.

Itse tutkielmani loppupuolella lukijan on mahdollista löytää lopputuloksena syntynyt sanasto. Sanaston lisäksi esitän tutkielman loppusanoissa omakohtaisen näkemykseni tutkimuskysymykseen vastaamisesta ja kuinka lähellä vastausta alussa asetettu hypoteesi lopulta oli. Liitteistä löytyy myös venäjänkielinen lyhennelmä, jossa luon yleispiirteisen katsauksen työni etenemiseen. Liitteissä on myös mukana luettelo aineistosta, jonka pohjalta olen luonut tekstikorpuksen.

Avainsanat: venäjä, sisäministeriö, korpustutkimus, sanasto

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

Sisälllys

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Tutkittava aihe	2
1.2	Tutkimuskysymys ja hypoteesi.....	4
1.3	Tutkittava aineisto.....	5
1.4	Tutkielman rakenne	6
2	TUTKIMUKSEN TUKENA OLEVAT MENETELMÄT	9
2.1	Sanastotyön eteneminen suurena prosessina	10
2.1.1	Yleis- ja erikoiskielet – mitä niillä tarkoitetaan?.....	10
2.1.2	Sanastotyön prosessi.....	11
2.2	Terminologia.....	14
2.2.1	Terminologia tieteenalana	14
2.2.2	Käsiteanalyysi	16
2.2.3	Käsitejärjestelmät	18
2.3	Korpustyöskentely	24
2.3.1	Korpustyökalut	26
3	ERIKOISALAN TERMISTÖN ANALYYSI	31
3.1	Terminilistan muodostus.....	32
3.2	Sana-artikkelit ja sen lyhenteet	33
3.3	Наркополицейский.....	35
3.4	Органы	40
3.5	Лишение свободы	43
3.6	Уголовный кодекс.....	46

3.7	Патрульный автомобиль	49
4	PÄÄTELMÄT.....	52
	LÄHTEET	55
	Kirjallisuuslähteet.....	55
	LIITTEET	57
	LIITE 1: VENÄJÄNKIELINEN LAINVALVONTASANASTO.....	58
	LIITE 2: TUTKIMUSAINEISTON LÄHTEET	65
	VENÄJÄNKIELINEN LYHENNELMÄ	I
	I Введение	i
	II Методы, использованные в дипломной работе.....	iii
	III Анализ специальной лексики – примеры	vi
	IV Заключение	ix

1 JOHDANTO

Tässä tutkielmassani pyrin perehtymään, analysoimaan ja ymmärtämään venäjän kielen osana olevan erityisalan erikoiskieltä. Avaan johdantoni aikana lukijalle sitä, millaisia asioita tarkalleen tutkin tässä tutkielmassa, mitä menetelmiä hyödynnän ja ennen kaikkea miksi teen tutkielmani siitä aiheesta ja niillä menetelmillä mitä olen valinnut. Tutkielman toteutus on järjestetty siten, että lukijan on mahdollista seurata tutkielman kulkua sujuvasti myös ilman eri aloihin liittyvää syvempää tuntemusta tai alan koulutusta.

Venäjän kielessä ja kulttuurissa on paljon ilmiöitä ja elementtejä, jotka ovat esimerkiksi suomalaisessa kontekstissa hyvin mielenkiintoisia tai omasta kokemusympäristöstämme poikkeavia. Olen itse pannut merkille, että erityisesti yliopistotasolla yleisimmin kohdattavia tutkimuksia eli kandidaatin- ja maisterintutkielmia vähintään harkitaan työstettävän tietyistä hieman samantyyolisistä aihealueista, jotka eivät välttämättä ole suomalaisessa yhteiskunnassa ja suomalaiselle samalla tavalla tuttuja tai ymmärrettäviä. Esimerkkeinä suomalaisittain erikoisista asiakokonaisuuksista tahtoisinkin nostaa tästä venäjän kielessä olevia erityispiirteitä, kuten rikollislangin ja kirosanakulttuurin. Rikollislangi, eli fenja, on alkujaan kehittynyt 1930-luvulla alkaneiden joukkopidätysten kohteeksi joutuneiden vankien salakieleksi. 1990-luvulla varkaiden kieli koki melkoisen nykyaikaistumisen Neuvostoliiton hajottua ”hullujen vuosien” aikana. Luonnollisesti rikollislangin merkitys on 2020-luvulle tultaessa muuttunut, mutta yhä näinä vuosina aihe on kiinnostanut opiskelijoita ja tutkijoita, esimerkiksi vuoden 2020 loppupuolella on tehty käsitetutkimus fenjasta, varkaiden kielestä (Granat 2020). Vastaavasti jo edellä mainittu kirosanakulttuuri voidaan nähdä etäisesti liitoksissa olevana venäläiseen alamaailmaan, ja kirosanakulttuuria ja sen tutkimusta sivuten on kuluneiden vuosien aikana tehty esimerkiksi kandidaattitutkielma (Rida 2019) ja pro gradu -tutkielma (Kulmala 2000).

Tutkielmani ei suoranaisesti ole minkäänlaista jatkumoa edellä luetelluille tutkielmille tai opinnäytetöille, vaan heijastelee niissä tarkasteltua maailmaa toiselta sivulta. Tutkielmassani perehdyn Venäjän sisäasianministeriön erikoiskieleen – käytännön tasolla siis pyrin löytämään yhteiskunnallista järjestystä ylläpitävien elinten käyttämää erikoiskieltä. Tutkimuskohteeni on siis omalla tavallaan jatkumoa edellä luetelluille aihepiireille, joskin tarkasteltuna hallinnon puolelta oman erityisalani – monikielisen viestinnän ja kääntämisen – asettamista raameista.

1.1 Tutkittava aihe

Tutkimusaiheeni on valikoitunut muutamien johdonmukaisuuksien pohjalta. Kuten jo alussa esittelin, on venäläinen alamaailma kohtuullisen yleinen ilmiö tutkielmien aihepiireinä – ainekin alustavasti, jos ei muuten. Venäläinen rikollislangi, venäläinen kirosanakulttuuri, venäläiset rikostatuoinnit sekä venäläinen järjestäytynyt rikollisuus ovat tutkielmien vai jopa kokonaisten tutkimusten aihealueina kohtuullisen suosittuja ymmärrettävistä syistä. Pyrin kuitenkin tutkielmallani itse vastaamaan etäältä samanlaiseen yleistä kiinnostusta herättävään aihepiiriin, mutta tarkastelen sitä omien vahvuuksieni ja mielenkiinnonkohteideni kautta hieman erilaisesta näkökulmasta. Erityisesti julkisen sektorin rakenteet ja toiminta ovat olleet keskeisessä roolissa opintojeni kulkua, joten Venäjän sisäasiainministeriön käyttäminen tutkimuskohteena on luonnollinen valinta.

Aiheeni valintaa sivuaa myös aineistonkeruun loogisuus: olen tottunut siihen, että Suomessa julkisen sektorin toimijoita sitoo julkisuusperiaate. Oletukseni on myös se, että venäläisiä valtion virastoja koskee ainekin tietyissä määrin samat piirteet, sillä ne ovat verovaroin kustannettuja yhteisiä palveluita. Täten toimintaa siis pyritään pitämään mahdollisimman läpinäkyvänä ja julkisena. Venäjän ulkoasiainministeriön verkkosivuilla erityisesti poliisin suorittamia toimenpiteitä julkaistaan huomattavan korkealla volyymillä samoin kuin myös informoidaan poliisin eri yksiköiden toiminnasta. Täten koin aiheen myös selkeäksi tutkimuskohteeksi jopa aineistonkeruun osalta.

Venäjän sisäasiainministeriöstä käytetään virallista lyhennettä *МВД*, joka tulee sanoista *Министерство Внутренних Дел*. Translitterointi olisi siis MVD ja *Ministerstvo Vnutrennih Del*. Tämän työn kulun aikana käytän ajoittain myös itse tätä virallista lyhennettä MVD. Ministeriön alaisena toimii runsas otanta erilaisia yhteiskunnallisen järjestyksen ylläpitämiseen osallistuvia tahoja, joiden roolit saattavat vaihdella laajastikin: esimerkiksi rikospoliisin hallinnosta aina koirienkasvatukseen oppilaitokseen, eli kynologiseen instituuttiin. Lopullista aineistoani varten kuitenkin käyn korpuslistoja läpi, jonka aikana saan karsittua kaiken poliisityön erikoiskielen kannalta epäolellaisen aineiston. Itse korpustyöskentelystä kerron lukijalle työssäni edempänä.

Venäjän sisäasiainministeriön organisaatiosta lyhyesti: ministeriön alaisuuteen kuuluu useita erilaisia hallintoelimiä, jotka ovat kukin vastuussa oman alansa yksiköistä läpi Venäjän. Ministeriön alaisuudessa toimivat elimet ovat alueellisesti eri tasoilla, esimerkiksi

alueidenvälisellä (*межрегиональный уровень*) tasolla, okrugien tasolla, alueiden tasolla tai paikallisella (*район*) tasolla. Esimerkiksi tämän tutkielman kannalta keskeisimmät, poliisin toimintayksiköt, toimivat juuri paikallistasolla. Vastaavasti esimerkiksi sisäasiainministeriöllä voi olla oma yksikkö federaatiosubjektin (esimerkiksi tasavallat) tasolla, kuten kuva 1 esittää vasemmassa alareunassa olevaa palstaa. Kuvassa 1 lukijan on mahdollista havaita, millaisia eri toimijoita sisäasiainministeriön organisaatioon sisältyy ja kuinka toimintavaltaa on jaettu eri tasoille hierarkkisesti sekä maantieteellisesti. Vasempaan palstaan on luokiteltu eri alueellisesti toimivat MVD:n elimet. Oikealla palstalla puolestaan on lueteltu elimiä, jotka ovat suoraan sisäasiainministeriön johtaville elimille alistettuja.

Kuva 1. MVD:n organisaatorakenne¹

Kuten jo johdannon alussa pohjustin, tutkin tässä tutkielmassani Venäjän sisäasiainministeriön käyttämää erikoiskieltä. Venäjän sisäasiainministeriön alaisena runsaasti erilaisia erikoisalojen piiriin laskettavia organisaatiohaaroja, mutta tässä työssä kuitenkin keskityn nimenomaisesti yhteiskunnallista järjestystä ylläpitävien elinten käyttämään erikoiskieleen. Käytän näistä elimistä yhteisnimitystä poliisi, jolla viitataan kaikkiin sisäasiainministeriön alaisiin yleisiä

¹ Noudettavissa MVD:n verkkosivuilta: <https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1>

järjestystä ylläpitäviin elimiin. Perustelen yleisluontoisen sanastomuodon sillä, että olen sisällyttänyt tutkimusaineistoon tasapäisesti jokaisen poliisin eri toimialan aineistoa sekä yleisesti sisäasiainministeriön verkkosivuilla olevia tiedotteita, joiden sisältöä ja muita keskeisiä yksityiskohtia avaan tuonnempana kappaleessa 1.4 Tutkittava aineisto.

Lukijan on hyvä myös olla tietoinen, että usein arkikielessä Venäjän poliisista saatetaan käyttää erheellisesti nimitystä *miliisi*. Miliisilaitos on ollut oikeasti olemassa ja toimittanut poliisielimen työtehtäviä, mutta Dmitri Medvedevin presidenttikautena vuoden 2011 uudistuksessa miliisiorganisaatio uudistettiin ja sen nimitys vaihdettiin poliisiksi. Federaatiolaki toiselta päivältä helmikuuta nro. 3-FZ ”*O Policii*”² astui voimaan 1.3.2011, joka korvasi sitä edeltäneen lain 18. päivältä huhtikuuta 1991 nro. 1026-I ”*O Milicii*”. Käytännössä lakiuudistus näkyi mm. organisaation nimenmuutoksena.

1.2 Tutkimuskysymys ja hypoteesi

Vaikka tutkielmani loppuvaiheessa lukija pääsee tarkastelemaan Venäjän sisäasiainministeriön yhteiskunnallista järjestystä ylläpitävien elinten erikoiskielen sanastoa, ei se ole tutkielmassani kuin vain miellyttävä sivutuote. Tutkielmani varsinainen tarkoitus onkin selvittää vastaus tutkimusongelmaan tai tutkimuskysymykseen, kuten se usein myös nimetään. Tutkimuskysymyksen tarkoituksena on luoda kehys tutkielmalle. Tutkielma rakentuu sen ympärille ja kaikki suorittamani tiedonhaku, kokoamani aineisto, kirjallisuus ja menetelmät palvelevat juuri tuon valikoidun tutkimuskysymyksen ratkaisemisessa. Keskeisen roolinsa vuoksi esittelen tutkielmani olemassaolon oikeuttavan tutkimuskysymyksen jo tässä vaiheessa tekstiä. Asettamani tutkimuskysymys, johon pyrin saamaan ratkaisun tutkielmallani, on seuraavanlainen:

Saako Venäjän sisäasiainministeriön verkkoaineistosta koottua korpustutkimusta ja sanastotyötä varten lainvalvonnan erikoiskielen sanastoa?

Ilman tutkimuskysymyksen luomaa fokusta ja asettamia raameja minulla ei olisi syytä tehdä tutkimusta juuri Venäjän sisäasiainministeriön käyttämästä erikoiskielestä. Tutkimuskysymyksen ympärille muodostuva työ edellyttääkin suunnitelman, johon olen sisällyttänyt kaiken tieteellisistä menetelmistä konkreettisiin työvälineisiin, joilla pystyn

² http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_110165/

edistämään tutkimustyötäni asiaani hyödyttäen. Tutkimuskysymyksen vastapainona tutkielmaani sisältyy luonnollisesti myös hypoteesi. Hypoteesilla tarkoitetaan tutkijan omaa oletusta lopputuloksesta. Oletettu lopputulos voi perustua monenlaisiin tekijöihin, kuten esimerkiksi tutkijan omaan pohjatietoon tai ennusteisiin. Tämän tutkielman tapauksessa olen asettanut tutkimuskysymykselleni hypoteesin, jossa ennakkoin tutkielman lopputuloksen olevan seuraavanlainen:

Uskon, että saa. Pohjaan ennustukseni siihen, että julkisen sektorin organisaatioiden verkkoaineistoihin sisältyy riittävästi alan erikoissanastoa.

Kuten jo edeltävässä kappaleessa mainitsinkin, on julkisen sektorin toimijoilla pääpiirteissään aina velvollisuus suorittaa työ mahdollisimman avoimesti ja julkisesti. Tämän takia oletankin löytäväni Venäjän sisäasiainministeriön verkkosivuilta melko kattavasti sanastoa, joka on mahdollista nähdä lainvalvonnan tai poliisintoiminnan yleispätevänä erikoissanastona. Näiden edellä avattujen tutkimuskysymyksen ja ennakko-olettaman pohjalta lähdän siis suorittamaan tutkimusta, jonka kulun ja menetelmät käyn yhä tutkielmani alkupuolella selkeästi läpi. Itse aineisto, jota olen myös sivunnut, analysoidaan tarkemmin alakappaleessa 1.3 Tutkittava aineisto. Tarkemmin tutkielman kulusta ja siihen sisältyvistä elementeistä kerron alakappaleessa 1.4 Tutkielman rakenne.

1.3 Tutkittava aineisto

Jotta minun on mahdollista kyetä tutkielmassani vastaamaan tutkimusongelmaan, tarvitsen luonnollista aineistoa, jossa käytetään erikoisalalle ominaista kieltä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että minun on löydettävä tarpeeksi laaja määrä aineistoa, joista saan korpushallintatyökalun avulla muodostettua frekvenssiin perustuvan sanaston. Korpushallintatyökalu edellyttää toimivan sanalistan luomiseksi melko runsaan määrän aineistoa, josta sanojen ilmaantuvuutta voidaan tutkia. Nämä yksityiskohdat huomioiden olen myös hypoteesiani muodostaessa huomioinut todennäköiseksi sen, että myös venäläisiä julkisia virastoja koskee jonkinlainen julkisuusolettama. Siispä oletan, että Venäjän sisäasiainministeriön verkkosivuilla on tarjolla juuri omaa tutkimustani palvelevaa sanastoa ja termistöä suurissa määrin. Erityisesti itseäni auttava piirre verkkosivuissa on se, että tieto ja tiedotteet ovat jäsenelty ja sijoiteltu loogisesti, jolloin myös sanastomassan kerääminen helpottuu käytännön tasolla huomattavasti.

Venäjän sisäasiainministeriön verkkosivut tarjoavat vierailijalleen hyvinkin laajan katsauksen ministeriöstä, sen toiminnasta ja sen organisaatiosta yleispiirteissään. Itseäni erityisesti kiinnostivat erilaisten toimijoiden (esimerkiksi rikospoliisi) esittelyt, joissa varmasti kerrotaan erilaisista menetelmistä, keinoista, työtehtävistä ja erityispiirteistä. Virkakoneiston erilaisten toimijoiden esittelyjen lisäksi sanastomassan kerryttäminen edellytti laajamittaista tiedotteiden läpikäyntiä – ja tallettamista. Käytännössä tutkimusmateriaalin kerryttämisen alkuvaihe on ollut satojen tiedotteiden läpikäyntiä. Läpikäyntiä varten olen avannut sisäasiainministeriön tiedotteita muutamien kymmenten tiedotteiden erissä, josta olen sittemmin siirtänyt tekstimassoja tiedostoiksi Word-ohjelmaan. Kunkin tiedotteen osalta olen luonut oman tiedoston, johon sisältyy muotoilematon tekstimassa. Tiedoston nimeen olen sisällyttänyt tiedotteen aiheen, jotta myöhemmin esimerkiksi erilaisten sanojen käytön tarkastelu korpusohjelman työkaluilla on helpompaa tiedostokohtaisesti. Lopulta tiedotteiden ja hallintoelinten esittelytekstien massa koostuu 679 tiedostosta, joista korpushallintatyökalun mukaan käyttöön kertyy yhteismäärältään 134 978 sanaa.

Tiedotteita ja muita esitteleviä tekstejä on julkaistu Venäjän sisäasiainministeriön verkkosivujen uutisosiossa sekä organisaatiosta kertovassa osassa, joka puoltaa siis sitä, että tekstien luonne sisältää toisaalta erikoisalojen sanastoa, mutta se on huomattavasti yleisemmällä tasolla kuin mitä sanasto olisi esimerkiksi kahden erikoisalan työntekijän välisessä kommunikaatiossa. Tarkoitukseni ei ole perehtyä aineiston kautta lähes ammatilliseksi jargoniksi luokiteltavaan sanastoon, vaan melko yleistasoisesti erikoisalan sanastoon, jota on suunnattu julkisessa levityksessä käytettäväksi ”kevyemmäksi” erikoiskieleksi.

1.4 Tutkielman rakenne

Tutkielmassani pyrin löytämään vastauksen edeltävässä kappaleessa 1.2 esiteltyyn tutkimuskysymykseen. Tässä kappaleessa esittelen, millaisista keinoista, menetelmistä ja vaiheista tutkielmani koostuu. Selvittääkseni johdonmukaisesti vastausta kysymykseen, minun on kyettävä myös perustelemaan valintani ja metodini. Tässä kappaleessa esittelen tutkielmani etenemisen ja avaan lukijalle kunkin kappaleen ja alakappaleen olemassaolon perusteet. Etenen tämän kappaleen aikana selostaen tutkielmani kronologisen järjestyksen ja avaten, miksi kullakin kappaleella on merkittävä rooli osana tämän tason tutkielmaa ja sen rakentumista.

Johdannossa tieteellinen tutkimus ei luonnollisesti vielä näy. Tarkoitukseni on järjestelmällisesti selittää omin sanoin, millainen aihe tutkielmassani on ja kuinka olen sen rajannut. Rajauksen ja aiheenvalinnan lisäksi esittelen johdannossa myös perusteet tutkielmalleni, eli tutkimuskysymyksen sekä ennako-oletukseni vastauksesta eli hypoteesin. Johdannolla siis saattelen lukijan sisään tutkielman aiheeseen ja selostan myös, millaista aineistoa olen käyttänyt puhtaasti tutkittavan aiheen osalta. Aineistoon en laske tässä tapauksessa siis teoriakirjallisuutta, jolla avaan käyttämiäni metodeja ja tutkimuskeinoja.

Sen sijaan tutkielmani teoriaosuudessa eli toisessa kappaleessa avaan juuri metodien ja tutkimuskeinojen poolia sekä niitä avartavaa kirjallisuutta. Pyrin välittämään lukijalle realistisen kuvan tutkimusten tilasta erikoisalojen sanastoihin liittyen. Kirjallisuuden lisäksi teoriakappaleeni koostuu muutamasta ydinosa-alueesta, eli terminologiasta ja sanastotyön teoriasta. Niiden lisäksi sisällytän korpustyöskentelyn esittelyn jo teoriaosuuteen, sillä se on mielestäni lukijan kannalta selkein vaihe esitellä tutkimukselle hyvin keskeiset korpustyökalut ja niiden funktiot. Näin ollen siis sisällytän toiseen kappaleeseen kaiken tarvittavan menetelmiä, metodeja tai keinoja koskevan esittelyn. Pyrin myös kunkin alakappaleen lopussa tiivistämään käsitellyn teorian lyhyeen muotoon, mikäli lukija haluaa saada tutkielmasta vain tiivistetyn katsauksen käytetyistä metodeista. Tiivistelmän avulla tutkielman antia on helpompi käyttää hyödyksi esimerkiksi muita tutkimuksia tai käännöstyötä tehdessä.

Kolmannessa kappaleessa etenen analysoimaan termejä. Analyysissä hyödynnän terminologian oppia, jonka olen aikaisemmassa vaiheessa jo läpikotaisin esitellytkin. Analyysin tueksi tuon myös käsitekaavioita, joilla hahmottelen perusteluita käänösprosessille. Käsitekaavioiden tukemana minun on mahdollista tarkastella käänösprosessia mahdollisimman läpinäkyvästi sekä objektiivisesti, tarjoten myös mahdollisuuden muille tutkijoille tai lukijoille muodostaa omia näkemyksiään lähes missä tahansa vaiheessa tutkimukseni etenemistä. Läpinäkyvyyden myötä myös virhepäätelmien todennäköisyys laskee huomattavasti. Poimin luomastani korpuksesta analyysiä varten kourallisen aineistosta kerättyjä sanoja, joiden analyysissä esittelen prosessia läpinäkyvästi ja näkökulmiani avaten. Tilankäytöllisistä käytännön syistä en analysoi kaikkia korpuksessani esiintyviä sanoja, mutta poiminnat ovat osa työni loppupuolen liitteistä löytyvää sanastoa.

Tutkielmani lopussa sijaitsevat myös muut numeroimattomat kappaleet. Käytännössä numeroimattomat kappaleet tarjoavat lukijalle mahdollisuuden tarkastella jo edellä mainitun sanastoliitteen lisäksi tutkielmassani käytettyjä lähdemateriaaleja sekä aineiston alkuperää.

Lähdemateriaalin ja aineiston lisäksi numeroimattomasta osuudesta lukijan on mahdollista löytää tutkielmani venäjänkielinen tiivistelmä, joka on kuitenkin laajuudeltaan kattavampi kuin työni alkupuolella oleva suomenkielinen tiivistelmä.

2 TUTKIMUKSEN TUKENA OLEVAT MENETELMÄT

Tämän kappaleen edetessä esittelen lukijalle, millaisia menetelmiä tutkijat tai harrastelijat voivat hyödyntää luodessaan omaani vastaavaa sanastotutkimusta. Kappaleen ydinkohdat esittelevät lukijalle terminologian tieteenalana ja siihen sisältyvän käsiteanalyysin. Terminologiaa tulen hyödyntämään tutkielmani analyysiosuudessa, jossa käsitelen luomani sanaston termejä ja ehdotan omia käänösvariantteja terminologiseen tutkimukseen perustuen. Avaan lukijalle terminologian tiedettä omassa kappaleessa 2.2, jossa perehdyn syvemmin myös alan historiaan ja erilaisiin kehityssuuntiin. Käsitekaavioihin ja käsiteanalyysiin pureudun lukijaystävällisesti yleiskielellä ja havainnollistan läpikäytäviä ilmiöitä mahdollisimman loogisin ja yksinkertaisin kuvaesimerkein.

Teoriakappaleessa esittelen lukijalle myös sanastotyöprosessin teoreettisen näkökulman. Näkökulma sisältää hieman pohjustusta siitä, millaisia projekteja sanatyöt ovat kaikkineen ja kuinka niitä yleisesti lähestytään ns. suurina projekteina, millaisia valmisteluja ja hankintoja ne edellyttävät ja kuinka ne hoituvat käytännössä. Sanastotyön teoria ei ole omassa tutkimuksessani aivan niin relevantti, kuin esimerkiksi terminologia, mutta esittelen sen lukijalle pääpiirteissään. Oma tutkielmani on yleispiirteissään kovin paljon pienempi kuin esimerkiksi suomalais-venäläinen metsäsanakirja (Vehmas-Lehto ym. 2008). Tutkielmani edetessä lukijalle kuitenkin hahmottuu selkeät piirteet siitä, kuinka sanastotyöprojekti etenee käytännön olosuhteissa ja millaisia eri työvaiheita tutkijan tai harrastelijan tulee ottaa huomioon.

Lopuksi teoriaosuudessa esittelen keskeisenä osana sanastotyötä korpustyöskentelyä. Korpustyöskentelyn voidaan katsoa raastasti yleistäen muodostavan tutkielmani keskeisimmän kulmakiven. Olen siis tämänkin nimissä pureutuva tekstikorpusten kokonaiskuvan avaamiseen ja yleistajuiseen selittämiseen, sekä kuvailemaan erilaisten korpusohjelmien ja työkalujen funktioita sekä keskeisyyttä juuri oman tutkimukseni työstämisen kannalta. Onkin myös hyvä huomata, että terminologia, sanastotyöskentely ja korpuukset tukevat tässä kontekstissa toisiaan vahvasti ja yhdenkään merkitys ei olisi yhtä keskeinen ilman muiden läsnäoloa.

2.1 Sanastotyön eteneminen suurena prosessina

Tämän kappaleen alussa selostan tutkielmani – sanastotyön – prosessia. Siinä missä tutkimukseni pohjaksi hyödynnän terminologia-nimistä oppia, on lukijan myös hyvä tietää ja tuntea sanastotyöprojektien yleiset vaiheet pääpiirteissään ja erityisesti hahmottaa, kuinka oma tutkielmani eroaa muista sanastotöistä. Erot ovat hyvin konkreettisia, eivätkä ne rajoitu ainoastaan lopputuotteena syntyvään sanastoon vaan myös eri työvaiheisiin aivan alusta asti. Käyn vaihekohtaisessa esittelyosuudessa läpi sanastotyön prosessin erilaiset vaiheet siihen kuuluvine yksityiskohtineen. Eri vaiheiden lisäksi esittelen tässä kappaleessa yleis- ja erikoiskielet, joiden ominaisuuksia ja erityispiirteitä lukijan on hyvä hahmottaa saadakseen täysi ymmärrys tutkielmassa käsitellyistä asioista ja tutkimusmenetelmistä.

Sanastotyön toteutus on tutkimuksellisesti hyvin monitieteistä ja monenlaista pohjaosaamista vaativaa toimintaa. Kappaleessa 2.1 en vielä käsittele keskeisiä tutkimusmenetelmiä terminologian tai korpustutkimuksen piiristä, mutta lukijan on hyvä myös hahmottaa niiden olevan hyvin keskeisessä roolissa osana sanastotyön toteutusta ja sen toteutuksen mahdollistamista. Kappaleet 2.2 sekä 2.3 käsittelevät tarkemmin juuri näitä kahta tieteen menetelmää, joita hyödynnän analyysissäni.

2.1.1 Yleis- ja erikoiskielet – mitä niillä tarkoitetaan?

Tässä kappaleessa tarkastelen sitä, mitä yleisesti ottaen oikeastaan tarkoitetaan yleis- ja erikoiskielistä puhuttaessa. Tämän tutkielman aikana viitataan erikoisalaan tuon tuosta ja esimerkiksi tiedotteissa mahdollisesti esiintyvää erikoisalan termistöä esitellään erikoiskielenä. Mutta mikä rooli lopulta yleiskielelle jää?

Yleiskielellä tarkoitetaan yleisesti sitä kieltä, jota kaikki kieliyhteisön puhujat ymmärtävät ja johon kaikki kielen uusi kehitys perustuu. Kuten mikä tahansa maapallolla puhuttu kieli, myös suomen kieli jakautuu edelleen useampiin erilaisiin osa-alueihin, joista tämän tutkielman kontekstissa esiin nousevat juuri yleis- ja erikoiskielet (Haarala 1981: 9). Yleiskielellä viitataan siihen kielen osa-alueeseen, jota ihmiset käyttävät yleisesti arkielämässään ja jokapäiväisissä tilanteissa, joissa kommunikoijat eivät voi olla esimerkiksi varmoja siitä, että keskusteluun osallistuvat ihmiset välttämättä ymmärtäisivät erityisempää osaamista edellyttävää spesifimpää erikoiskieltä. Yleiskieltä käyttäessä siis tiivistettynä liikutaan alueella, joka on jokaiselle

keskustelun osapuolelle tasavertaisesti yhtä tuttua, ja jonka merkitysvivahteet selviävät keskustelukumppanille senhetkisestä kontekstista (Tekniikan sanastokeskus r.y. 1988:11-12.)

Erikoiskielestä puhuttaessa sen sijaan tarkoitetaan kieltä, joka sisältää hyvin paljon ilmaisuja, joiden on tarkoitus viestiä tehokkaasti ja täsmällisesti juuri vastaanottavalle ammattiryhmän asiantuntijalle. Asiantuntijalla tässä tapauksessa voidaan tarkoittaa henkilöä, jolla on jonkun erikoisalan vahva tuntemus ja osaaminen. Tästä varmasti kaikille tutuin esimerkki käytännön elämästä on juuri ammattiryhmät ja ammattikielet. Erikoiskieli tarkoittaa ammattiryhmille sitä kieltä, jossa sanat kätkevät taakseen yleiskieltä tarkempaa rajausta ja yleiskieltä laajempia kokonaisuuksia. Erikoiskielen erityisilmaisut ovat tarkoituksella määrittäviä ja rajaavia, jotta kielen avulla työtä tai muuta toimintaa kyetään tekemään yleiskieltä täsmällisemmin. Täsmällisyyden nimissä esimerkiksi erikoiskielen käsitteet eivät riipu yleisestä keskustelun kontekstista. Erikois- tai ammattikielelle on usein ominaista, että siinä hahmottuvat selkeästi kulloistenkin käsitteiden yksitulkintaisuus, spesifiys ja kielellinen täsmällisyys (Haarala 1981: 11).

Erikoiskielen ja yleiskielen merkittävimmät erot ovat sanastossa. Termit, joita erikoiskielissä ja ammattikielissä käytetään, ovat selkeästi ja yhteisymmärryksessä jo aiemmin määritelty, jolloin ammattikunta pystyy käyttämään selkeää, täsmällistä ja yhtenevää kieltä. Selkeä, täsmällinen ja yhtenevä kieli on kriteeri eri erikoisaloilla sujuvalle ja mutkattomalle viestinnälle, jossa asiantuntijat eri puolilta maata ymmärtävät kuitenkin tarkalleen, mistä asiasta tai ilmiöstä on kyse missäkin senhetkisessä kontekstissa (Tekniikan sanastokeskus r.y. 1988: 11.) On hyvä myös huomata, että useissa eri erikoiskielissä on mahdollisesti samoja sanoja esiintymässä hyvinkin erilaisissa konteksteissa (Haarala 1981: 10), joka edellyttää tutkijalta tai harrastelijalta tarkkaavaisuutta tutkimuksen edetessä. Erilaiset korpusohjelmien työkalut auttavat tutkimuksessa erittelemään juuri samankaltaisten sanojen merkityserojen selvittämisessä.

2.1.2 Sanastotyön prosessi

Tässä alakappaleessa käyn läpi sanastotyön etenemisen suurimittaisena projektina. Kuten jo kappaleen 2 alussa totesin, eroaa oma tutkielmani pääpiirteissään melko paljon varsinaisesta sanastotyöstä. Vaikka tutkielmassani on paljon samoja piirteitä ja yhtä keskeisiä elementtejä, ei tutkielmani ole silti ”täysiverinen” sanastotyö mittasuhteiltaan. Tutkielmani tarkoituksena on

löytää korpustutkimuksen pohjalta vastaus tutkimusongelmaan, jonka sivutuotoksena tuotan erikoisalan sanaston. Näin ollen on perusteltua kuvailla omaa tutkielmaani melko pintapuoliseksi raapaisuksi tutkittavan alan suurempien teosten rinnalla. Tutkielmassani ei myöskään noudateta edellä selostettavan sanastotyön perinteistä prosessikaavaa, joka on kuitenkin alan suuremmissa julkaisuissa läsnä.

Varsinainen sanastoprojekti on tiiviisti ilmaistuna hyvin laaja prosessi, joka kattaa näkyvimpiä osuuksia (esimerkiksi kirja ja itse sanasto) paljon laajemman prosessin. Kuten useat laajat ja useita ihmisiä työllistävät projektit, myös sanastourakointi edellyttää hyvin pohjustetun suunnitelman sekä käytännön asioiden ratkaisemista. Käytännön asioiden ratkaisu sanastoprojektissa voi tarkoittaa suunnitelmaa ja sen yksityiskohtia, esimerkiksi kokonaisuuteen sopivan työryhmän rekrytointia, budjettipuolen sopimista kulloiseenkin kontekstiin liittyen, projektin tavoitteiden selkeää hahmottelua sekä erilaisten keskeisten elementtien keräämisen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Useissa eri oppaissa korostetaan sanastotyöhön ryhtyville projektinsuunnittelun keskeisyyttä. Esimerkiksi oppaassaan Tekniikan sanastokeskus r.y. sanoittaa jo saatesanoissaan sen, että sanastotyön prosessi on ”perinteisesti koettu” melko ikävänä ja hankalana prosessina, mutta heidän mukaansa juuri siksi, että Suomessa vastaavia töitä on kirjan kirjoittamisen aikana vaivannut sattumanvaraisuus (1988: 5-6). Tämä korostaakin sitä, että kokoluokastaan huolimatta sanastotyöhön ryhtyvän tulisi herkeämättä kiinnittää huomiota projektin alkuvaiheessa suunnitelman luomiseen, jotta projekti etenee jouhevasti lukuisissa eri vaiheissa ja itse sanaston termejä on lopulta helpompi valikoida.

Alustavan projektisuunnitelman avulla on myös helpompi houkutella potentiaalisia rahoittajia tai hakea apurahaa, joka voi olla myös yksi strategisimpia kulmakiviä sanastotyön toteutuksessa (Kudashev 2013: 21-22). Työryhmän johtoon suositellaan kokenutta terminologia (Suonuuti 2006: 34) sekä itse muodostettavaan työryhmään olisi pääpiirteissään suositeltavaa koota sanastotyön aihealueen ammattilaisia, sanastotyön asiantuntijoita sekä terminologeja (Tekniikan sanastokeskus r.y. 1988: 13). Myös äidinkielenään tai koulusivistyskielenään puhuvalle oikolukijalle saattaa olla mahdollisesti tarvetta, erityisesti jos sanaston määritelmät esitellään vieraalla kielellä (Tekniikan sanastokeskus r.y. 1988: 126). Mikäli eri alojen ammattilaiset eivät ole ennestään tutustuneet sanastotyöprosessin kulkuun, on projektin vastuuhenkilön suositeltavaa järjestää ennen itse työstämisosuuden alkua kurssitus työn sujuvoittamiseksi tulevissa vaiheissa (Kuhmonen 1999: 64). Oma tutkielmani on

mittaluokaltaan huomattavasti pienempää laatua, joten työryhmälle tai rahoitukselle ei ole tässä kontekstissa käyttöä.

Tavoitteiden selkeä määrittely jo ennen sanastotyöhön ryhtymistä helpottaa myös aineistonkeruuprosessissa. Sanastotyötä aloittaessa luonnollisesti ensimmäisenä vaiheena työryhmä (tai yksittäinen tutkija tai harrastelija) ryhtyy keräämään aineistoa. Oman tutkielmani kohdalla aineistonkeruu on tapahtunut manuaalisesti verkossa, josta aineistonkeruu tapahtui perustuen ajatukseen myös muiden valtioiden julkisen hallinnon julkisuusperiaatteesta. Työryhmänä tai omaan tapaan täysin itsenäisesti työskennellessä todennäköisimmin ensimmäinen vaihe on termi-inventaario, jossa pyritään keräämään lopulliseen sanastoon nähden moninkertainen määrä termejä. Ajatuksena voi olla esimerkiksi koota termistöä käsitejärjestelmän selvitystä myötäillen (Kuhmonen 1999: 65.)

Sanastoaineiston löydyttyä on aika ryhtyä analysoimaan käsitteitä ja käsitejärjestelmiä. Tässä vaiheessa projektia terminologin rooli nousee keskiöön. Terminologin tehtävä on muodostaa käsitejärjestelmien, käsitteiden välisten suhteiden ja termien pohjalta määritelmiä. Määritelmänlaadinta saattaa aiheuttaa lähdemateriaalin puuttumisen tai olemattomuuden vuoksi tarpeen konsultoida alan ammattilaisten kanssa, joiden merkitystä analysoin muutaman kappaleen ylempänä (Kuhmonen 1999: 66). Käsiteltyjen määritelmien ja sanaston muodostumisen jälkeen isompitasoinen sanastotyöprojekti siirtyy lausuntokierrokselle, jossa työstä hiotaan tarvittaessa täsmällisempi ja koherentimpi sekä mahdollisia virheitä korjataan. Suuremmissa kontekstissa toteutettua sanastotyötä tulisi myös markkinoida ja tiedottaa niin laajasti, kuin sen konteksti sitä mahdollisesti edellyttää. Myös tulevia projekteja silmällä pitäen työryhmän (tai ainekin sen vastuuhenkilön) on suositeltavaa kuulla palautetta suoritetusta projektista (Kuhmonen 1999: 69). Tämän tutkielman tapauksessa markkinointia tai tiedotusta ei juuri tapahdu, mutta julkaisun yhteydessä työtä pyritään pitämään niin saatavissa kuin se kontekstinsa puolesta edellyttää.

Vaikka olen maininnut muutamassa yhteydessä, että omassa tutkielmassani ylläkuvaillun mukainen prosessi ei toteudu täysimittaisena, on sen rakenteet silti peruseriaatteineen hyvin samanlaiset. Luonnollisesti myös tutkielmani tapauksessa suunnitelman rakentaminen ennen konkreettisen työn alkua on ollut hyvin keskeistä, jonka merkitys herkästi jää vähätellyksi. Selkeän suunnitelman luominen myös pakottaa tutkijan tai harrastelijan valitsemaan tutkimusmateriaalin rajausta, joka heijastuu suoraan tutkimusaineiston keruuprosessiin. Vaikka minulla on tutkimusaiheeni suhteen hyvät lähtökohdat, olisi teoriassa yksi tutkimuksen

heikkoja lenkkejä se, että minulla ei ole käytössäni tutkimusryhmää ja natiivia konsulttia. Natiivin tutkijan on kuitenkin teoriassa helpompi huomata termeissä tiettyjä vivahteita, joita välttämättä esimerkiksi itse en vieraan kielen opeteltuani huomaa. Tutkielmani kohdalla myöskään lausuntokierros ei toteudu täysin samassa mittakaavassa, mitä se toteutuisi ”kaupallisena” tai muutoin virallisena tutkimuksena. Voisi siis todeta, että tutkielmani pyrkii tutkimusongelmaan vastaamisen lisäksi luomaan tietynlaisen pienoismallin aidosta tutkimustilanteesta.

2.2 Terminologia

Tässä tutkimusmenetelmiäni analysoivassa alakappaleessa kerron terminologiasta ja sen historiasta tieteenä. Aivan ensiksi on keskeistä määritellä terminologia tieteenä ja mitä se käytännössä tarkoittaa. Terminologialla tarkoitetaan oppia tiedon järjestämisestä ja välittämisestä, sekä ihmismielen suhdetta käsitteiden muodostamiseen ja käsitteiden suhdetta termeihin. Sen lisäksi tutkimuskohteena ovat yleisellä tasolla käsitteet ja niistä muodostuvat järjestelmät, termit ja niiden valikoiminen sekä edellä mainittujen määritelmät (Tekniikan sanastokeskus r.y. 1988: 22). Käytännössä siis yleiskielisen tiiviisti ilmaistuna terminologia on tiede, joka auttaa esimerkiksi minua tämän tutkielman kanssa avaamaan venäjänkielisen ministeriön erikoisalan sanaston kääntämisen erityispiirteitä ja selittämään, miksi erilaiset termit valikoituvat käyttöön. Terminologia on oman tutkielmani rakentumisen ja analyysin keskeisimpiä menetelmiä. Keskeisestä roolistaan johtuen avaan lukijalle myös sitä, millainen kehityskaari terminologialla on ollut tieteenä ja millaiset juuret sillä on.

Terminologiasta puhuttaessa hyvin usein toistuvat käsite, määritelmä ja termi. Nämä ovat klassisia perusyksiköitä, jotka ovat välttämätön osa terminologiasta puhuttaessa ja sen sisältöä kuvatessa. Olen myöhemmin kohdassa 2.2.2 avannut lukijalle kunkin perusyksikön toimintaa ja sisältöä, joiden perusteella myös alan johtavat oppaat näitä edellä mainittuja sanoja käyttävät.

2.2.1 Terminologia tieteenalana

Terminologian pyrkimys tieteenalana on luoda selityksiä käsitteille ja luokitella tietoa järjestelmällisesti sen käytettävyyden parantamiseksi ja kertoo melko paljon myös sen lähtökohdista tieteenalana. Luonnollisesti erilaisten tietojen, käsitteiden, termien ja määritelmien järjestelmällinen säilöntä ja käsittely on edesauttanut hyvin monillakin

tieteenaloilla, joka tarkoittaa terminologian historiallisten juurten olevan hyvinkin monitieteisissä konteksteissa. (Thelen 2015: 347). Terminologian monitieteisyys on havaittavissa jo sen kehityskaarta tarkastellessa, sillä terminologian katsotaan tulleen kehitetyksi sana tekniikan alan pyrkimystä jäsenellä tietoa aiempaa loogisemmin ja käytännöllisemmin. Diplomi-insinööri (myöh. tekniikan tohtori ja professori) Eugen Wüster kirjoitti väitöskirjassaan termeistä ja käsitteistä 1930-luvulla, ja tuota väitöskirjaa pidetään yhä edelleen keskeisenä alkuteoksena koko terminologian tieteelle (Tekniikan sanastokeskus r.y. 1988: 22-23). Samaisen Wüsterin oppien perustalle syntynyt Wienin koulukunta on sidoksissa juuri oppi-isänsä oman alan suuntaisesti tekniikkaan. Vastaavalla tavalla on olemassa myös muita koulukuntia, jotka ovat sittemmin haarautuneet ja keskittyneet itselleen ominaisiin piirteisiin. Tekniikan sanastokeskus r.y. on oppaassaan esitellyt mm. Moskovan koulukunnan, jonka katsotaan alkaneen osin jo esitellyn Wüsterin vaikutuksesta. Suomalaisena tutkielmantekijänä luonnollisesti myös on mainittava Pohjoismaiset koulukunnat, joista opas on esitellyt Kööpenhaminan kauppakorkeakoulun terminologiaryhmän sekä jopa suomalaisen koulukunnan (1988: 23).

Terminologian kehittäminen tieteenä ja tarkoituksenmukaisesti alkoi 1900-luvun alkupuolella pyrkimyksenä järjestellä luonnontieteellisten alojen nimistöä (Tekniikan sanastokeskus r.y. 1988: 22). Terminologian monitieteisyydestä huolimatta tieteelle on mahdollista ilmaista kolme erilaista määritelmää:

1. termien keräämiseen, määrittelemiseen sekä esittelemiseen keskittyvä toiminta
2. terminologia on teoria eli yhdistelmä lähtökohtia, perusteluja ja yhteenvetoja eri käsitteiden ja termien suhteista
3. erikoisalan sanasto

Sagerin (1990: 3) mukaan nämä terminologian selitykset ovat myös toisistaan riippuvaisia. Esimerkiksi teoria on edellytys sille, että voidaan suorittaa termien keräämiseen, määrittelemiseen ja esittelemiseen keskittyvää toimintaa. Tämä toiminta taas on edellytys sille, että voidaan luoda erikoisalan sanasto. On myös mahdollista, että käytännön työssä esimerkiksi kääntäjä ei keskity terminologian teoriaan (kohtaan 2) niin paljoa, vaan keskittyy työssään lähinnä sen määrittämään toimintamalliin ja turvautuu teoriaan kohdatessaan käännösongelmia.

Kääntämiseen, sanastoon ja terminologiaan keskittyessä on myös huomattava, että terminologiakin jakautuu kahteen erilaiseen näkökulmaan. Thelenin mukaan (2015: 348-349)

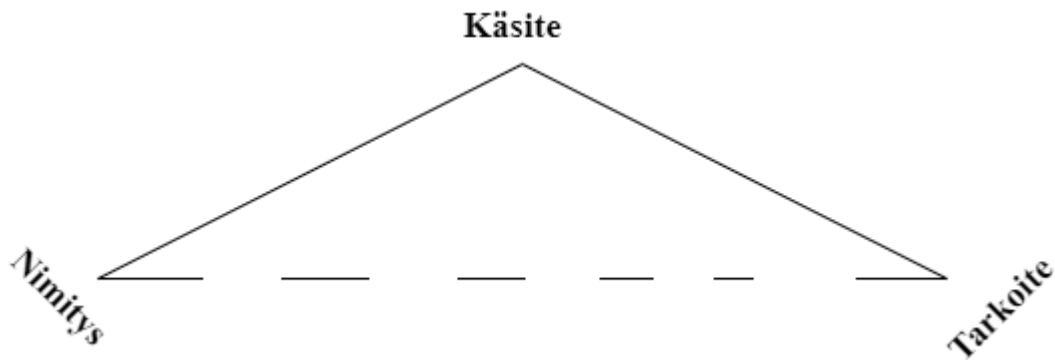
terminologiassa on kaksi puolta: ns. käännösterminologia ja teoreettinen terminologia (oma käännös, myös Thelenin tekstissä tämä on keksitty termi). Teoriakeskeisen terminologian ”parissa” työskentelevät terminologit ovat työssään kiinnostuneita erityisesti kaikesta käsiteanalyysiin viittaavasta. Käsiteanalyysiä avaan tarkemmin seuraavassa alakappaleessa

2.2.2 Käsiteanalyysi

Teoreettisen terminologian piirteitä voidaan hahmottaa edellä mainitun kolmen tunnuspiirteen joukkoon: keskeisessä asemassa on eritoten teoreettisuus, kuten nimi paljastaa. Sen sijaan käännösterminologia viittaa erityisesti kääntämiseen keskittyvään näkökulmaan. Kääntäjien tapauksessa terminologisilla menetelmillä viitataan edellä mainittujen piirteiden joukosta erityisesti ensimmäiseen kohtaan eli termien keräämiseen, määrittelemiseen ja esittelyyn. Tällaisella menetelmällä kääntäjä pyrkii yksi-, kaksi- tai monikielisten termikokoelmien vastineiden hahmottamiseen ja sijoitteluun (Thelen 2015: 349.)

Kahdesta yllä olevasta eri näkökulmasta voidaan vetää melko tiiviitä johtopäätelmiä siitä, millaiset piirteet kussakin tilanteessa tukevat milloin terminologin ja milloin kääntäjän työtä. Olennaista on kuitenkin pitää mielessä, etteivät nämä kaksi eri tarkastelun näkökulmaa sulje toisiaan pois vaan ne ovat hyvinkin keskeisessä roolissa toistensa edistämässä ja ne tukevat toinen toisiaan. Tästä esimerkkinä voidaan nostaa esimerkiksi se, kuinka kääntämiseen erikoistunut henkilö voi hyötyä terminäkökulmasta esimerkiksi juuri termivastaavuuksia tutkiessaan ja terminäkökulma auttaa myös määritelmien teossa sekä kontekstien hahmottamisessa (Thelen 2015: 370-374.)

Jo aivan kappaleen 2 alussa mainitsin käsitteen merkittävän roolin terminologiassa mutta myös sanastotyössä. Käsiteanalyysillä tarkoitetaan juuri sitä toimintaa, joka on kaiken sanastotyön keskiössä. Käsiteanalyysissä kyse on tarkoitteiden, käsitteen, määritelmän ja termin välisestä suhteesta. Tarkoite, käsite ja termi ovat keskenään usein kuvattu ns. Ogdenin ja Richardsin kolmiolla, joka havainnollistaa kunkin osapuolen merkitystä ja suhdetta toisiinsa. (Tekniikan sanastokeskus r.y. 1988: 24, Haarala 1981: 19).

Kuva 2. Ogdenin ja Richardsin kolmio, kuten kuvattu Haaran oppaassa 1981.

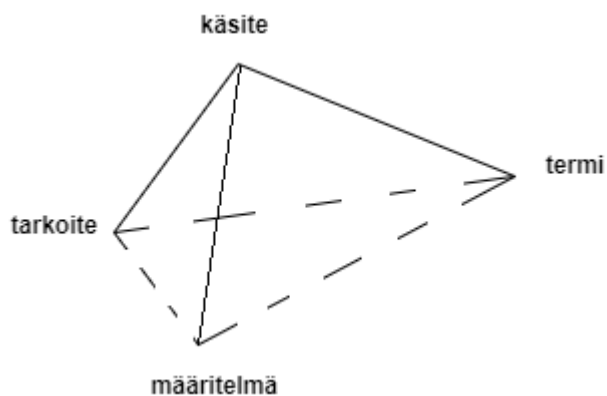
Tarkoitteella viitataan ilmiöön, joka voi olla konkreettinen asia (esimerkiksi puut) tai jokin abstrakti asia kuten terveys. Tarkoitteet ovat joka tapauksessa todellisuuden ilmiöitä, jonka kukin henkilö pystyy havaitsemaan. (Suonuuti 2006: 11). Tarkoitteita onkin ympäristössämme joka puolella ja havaitsemme niitä jatkuvasti. Suuren määrän ja jatkuvan syötteen vuoksi ihmiselle onkin luonnollinen ratkaisu luokitella kaikkea havaitsemaansa, jolloin tulemme seuraavaan tutkittavaan sanaan: käsite.

Käsitteellä tarkoitetaan sitä, kuinka kukin ihminen mielessään näkee jonkin tarkoitteen mielikuvan. Käsite muodostuu käsitepiirteistä. Käsitepiirteiden funktio on tuoda käsitteeseen juuri sitä vastaavat piirteet, jolloin se vastaa tarkoitetta ja on täten ainutlaatuinen. Käsite onkin olemassa vain sitä miettivän ihmisen mielessä. Sen sijaan sanaksi se muuttuu, kun tarkastelemme kolmiomallissa esiteltyä kolmatta osaa, termiä. Termi avustaa viestimään käsitteestä eteenpäin ja antaa sille symbolin, johon voidaan esimerkiksi tekstimuodossa viitata (Suonuuti 2006: 11-12, Tekniikan sanastokeskus r.y. 1988: 24-25.)

Käsitteen merkitystä voidaan avata vielä eteenpäin ja spesifimmin, jolloin lukijan on mahdollista ymmärtää käsitteen ainutlaatuisuus. Ainutlaatuisuudella tarkoitetaan sitä, että käsitteitä voi olla joko yleiskäsite tai yksilökäsite. Nämä kaksi on syytä erottaa toisistaan, jotta käsitteen merkitys kussakin tilanteessa hahmotetaan virheettömästi. Yleiskäsitteellä tarkoitetaan luonnollisesti käsitettä, joka viittaa useampaan kohteeseen, jotka muistuttavat toisiaan – ei siis mihinkään yhteen tiettyyn ja selkeästi erottuvaan yksilöön. Tämä tarkoittaa esimerkiksi tornirakenteista puhuttaessa sitä, että terminologi valitsee tietyt useissa eri torneissa toistuvat piirteet, jotka hän haluaa liittää yleiskäsitteen yhteyteen ja täten ominaisuudet

kuvaamaan useita saman lajin edustajia. Tästä Suonuuti (2006: 11) on käyttänyt esimerkkinä juuri samaisia torneja: yleiskäsitteenä tornin piirteet riittävät nivomaan ne yhdeksi joukkioksi, vaikka torneja olisikin useampaa sorttia ja ne saattavat radikaalistikin erota toisistaan. Yksilökäsitteenä sen sijaan tornilla viitataan päinvastaisesti johonkin yhteen ja selkeästi erottuvaan: esimerkiksi yksilökäsitteellä viitataan kaikkien tuntemaan Eiffelin-torniin, joka eroaa muista selkeästi.

Niin kutsutun Ogdenin ja Richardsin kolmion lisäksi Tekniikan sanastokeskus esittelee julkaisussaan (1988: 24) myös tetraedrimallin. Tässä mallissa pohjana toimii sama kolmio, jossa edellä esiteltyt sanat ovat sijoiteltuna omille paikoilleen. Tetraedrimallissa erona on se, että siihen on otettu huomioon juuri sanastotyön kannalta nähdäkseni keskeisin, määritelmä. Määritelmän ajatus on avata käsitettä sanallisesti lukijakunnalle (Suonuuti 2006: 11-12).

Kuva 3. Tetraedrimalli, kuten Tekniikan sanastokeskus sen oppaassaan 1988 esittelee.

2.2.3 Käsitejärjestelmät

Oleennaista käsitteisiin liittyen on se, että yhdessä useat käsitteet muodostavat käsitejärjestelmän. Käsitejärjestelmä tai käsitejärjestelmät kuvaavat eri käsitteiden välisiä suhteita ja niiden kuvaaminen on terminologian ydin (Kuhmonen 1999: 16). Käsitejärjestelmät ovat keino ilmaista käsiteanalyysin tulokset lukijalle. Erilaiset kaaviot ovat oiva ratkaisu tähän, sillä erilaisten suhteiden ilmaiseminen sanallisesti voisi olla hyvin tuskallista ja hankalaa, eikä lopputuloksesta välttämättä tule lukijan kannalta kovin selkeää. Erilaiset käsitejärjestelmät ovat väistämättä toistensa kanssa hyvin erilaisissa suhteissa. Tämä tarkoittaa sitä, että käsitejärjestelmät voivat olla toisiinsa nähden erilaisissa suhteissa, joita useimmin luokitellaan

kolme: hierarkkinen suhde, koostumussuhde ja funktiosuhde. Useimmin silti käytössä on sekakoosteisia järjestelmiä, joissa yhdistyvät nämä runsaat eri piirteet (Suonuuti 2006: 12). Sekakoosteisten järjestelmien rakennetta avaan hieman tarkemmin tämän kappaleen loppuvaiheessa.

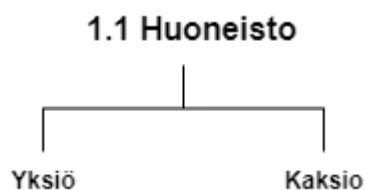
Hierarkkisessa käsitesuhteessa on kyse useammasta käsitteestä, jotka ovat käsitepiirteiltään hyvin samanlaisia. Ne eivät suinkaan ole silti yhteneviä, vaan alakäsitteellä on erottavia piirteitä, jotka erottavat sen yläkäsitteestä. Yläkäsite voi tässä tapauksessa olla esimerkiksi ajoneuvot, jolloin sen alakäsitteet voivat loogisimmillaan olla esimerkiksi auto tai lentokone. Jälkimmäiset kaksi käsitettä ovat vieruskäsitteitä, jotka eroavat toisistaan saman kriteerin perusteella. Nämä vieruskäsitteet voivat hyvin mahdollisesti vielä jakautua eteenpäin omiin alakäsitteisiinsä, jotka erottuvat taas puolestaan näistä kahdesta joillain spesifeillä piirteillä. Hyvänä nyrkkisääntönä hierarkkisessa käsitesuhteessa toimii se, että hierarkiasuhteen diagrammissa alemmilla tasoilla olevia alakäsitteitä on määrällisesti vähemmän kuin ylimpinä kaaviossa olevia yläkäsitteitä. Esimerkiksi henkilöautoiksi luokiteltavia autoja on selkeästi vähemmän kuin yleisellä tasolla mihinkään ajoneuvokategoriaan luokiteltavia kulkemista nopeuttavia kulkuneuvoja. Hierarkkista käsitesuhdetta kuvataan usein kuvaimien avulla puudiagrammilla (Suonuuti 2006: 13-15, Tekniikan Sanastokeskus r.y. 1988: 29-30.)

Kuva 4. Hierarkkinen käsitesuhde.

Koostumussuhteiset käsitejärjestelmät tarkoittavat järjestelmää, jossa kahden eri käsitteen välillä on kokonaisuuden osana olemisen kannalta keskeinen rooli. Yläkäsitteet ovat kokonaisuuksia, joiden osina alakäsitteet esitetään (Suonuuti 2006: 16). On mahdollista, että

erilaisissa koostumussuhteisissa käsitejärjestelmissä on kyseessä paljonkin toisistaan eroavia koostumussuhteita. Joissain tapauksissa on mahdollista, että yläkäsitteen (kokonaisuuden) osat ovat kaikki hyvin erilaisia. Tästä Suonuuti (2006: 16-17) on kirjassaan käyttänyt esimerkkinä vuodenaikoja, jotka eroavat toisistaan mutta lopulta muodostavat yhden vuoden. Toisissa koostumussuhteissa taas voi olla kyseessä alakäsitteiden määrän muodostama kokonaisuus. Tällaisista esimerkkinä voidaan mainita esimerkiksi eri asunnot: kaksiolle on hyvin olennaista, että siinä on kaksi huonetta ja keittiö tai vastaavasti kolmiolle on olennaista, että siinä on kolme huonetta ja keittiö. Järjestelmät voivat olla myös suljettuja tai avoimia järjestelmiä, joista ensimmäisessä on kokonaisuuden kannalta olennaista, että esimerkiksi kaikki neljä vuodenaikaa ovat lajiteltuina alakäsitteiksi, jotta vuosi muodostuu oikein. Avoimessa järjestelmässä taas olennaista on oikeastaan vain yhden tai muutaman alakäsitteen läsnäolo, jolloin muut alakäsitteet eivät määritä olennaisesti kokonaisuutta ja voivat jopa puuttua aiheuttamatta häiriötä kokonaisuudelle (Suonuuti 2006: 16-17.) Koostumussuhteiset kaaviot esitetään kampadiagrammina.

Kuva 5. Koostumussuhteinen suhde.

Funktiosuhteessa puolestaan kuvataan usein toimintaa tai tapahtumaa. Suonuuti on tiivistänyt kirjassaan (2006: 17) oivallisesti useampia erilaisia yhteyksiä, joilla on selkeästi funktionaalinen suhde. Mielestäni näistä kaikkein selkeimmin funktiosuhteen luonnetta kuvaavat juuri aktiiviset tapahtumat, elementti saadaan muuttamaan muotonsa toiseksi (esimerkiksi materiaali ja tuote, maidosta juustoa) tai vaihtoehtoisesti ilmiö muuttuu kokonaan toiseksi kronologisessa järjestyksessä ensimmäisenä ilmenevän syyn vuoksi (esimerkiksi keväästä kesään).

Tästä yksinkertaisimpana esimerkkinä käytän havainnollistamiseen materiaalin ja tuotteen funktiosuhdetta. Materiaalin ja tuotteen prosessi voidaan kuvata funktiosuhteella siten, että

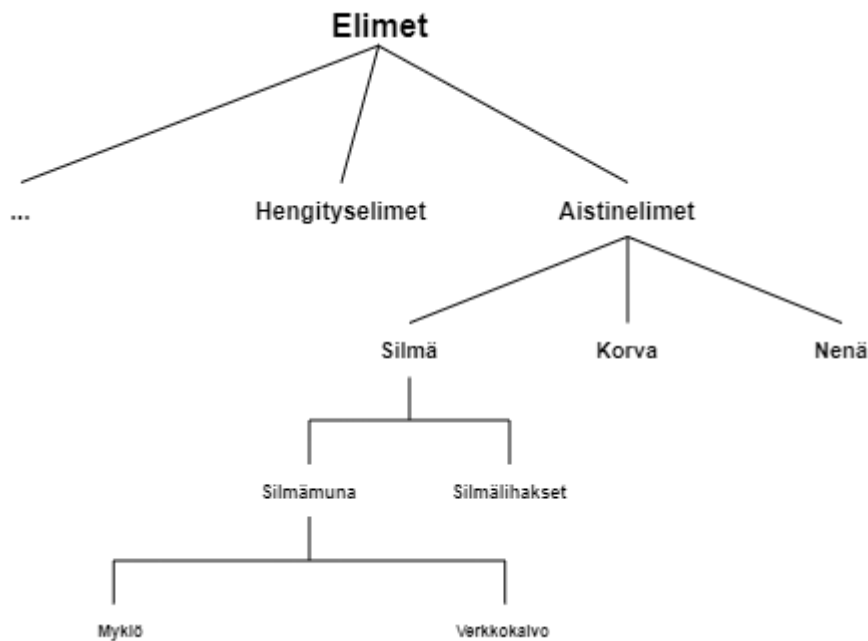
kuvaajassa yläkäsite jalostuu funktiosuhteessa alakäsitteeksi tai vaihtoehtoisesti taulukossa prosessi etenee lokerosta toiseen. Tämä tarkoittaa itsekehittämäni esimerkin mukaisesti vaikkapa kahvia keittäessä sitä, että kahvinpurut saavat funktiosuhteen kiehuvaan veteen, jolloin prosessissa syntyy juomiskelpoista kahvia valumisprosessin jälkeen. Koko kahvinkeittoprosessi on mahdollista kuvata alkuvaiheen suodatinpussin asettamisesta siihen, että kahvi kaadetaan pannusta kahvikuppiin. Tällainen kuvailtu funktiosuhde kuvataan nuolidiagrammina (Suonuuti 2006: 17-18) tai jopa mahdollisesti taulukkona (Tekniikan sanastokeskus r.y. 1988: 32). Vastaavasti funktiosuhde voi myös kattaa kuvauksen erilaisten olennaisten toimintakäsitteiden keskeisistä suhteista ja rooleista osana prosessia (Haarala 1981: 25). Käytännössä siis samaista kahviesimerkkiä miettien tämä voidaan esittää käsitekaaviossa puudiagrammin avulla alla olevassa kuvassa 6 havainnollistetulla tavalla selkeimmin:

Kuva 6. Funktiosuhde esitettynä puudiagrammina.

Sekakoosteiset järjestelmät ovat nimensä osoittamalla tavalla kokonaisuuksia, joissa hyödynnetään mm. edellä esiteltyjä eri järjestelmiä yhdistämällä ne kuvastamaan hyvin poikkitieteellistä näkökulmaa edustavia ilmiöitä. Sekakoosteisuus on ymmärrettävästi looginen ilmiö, sillä erilaiset kokonaisuudet eri käsitteineen ovat arkisessakin elämässä lähes poikkeuksetta useammalla kuin yhdellä tavalla toisiinsa liittyneitä. Lähes jokaisesta edellä esitellystä omakeksimästäni esimerkistä on mahdollista kehittää sekakoosteinen järjestelmä, jossa tuodaan esille erilaisia suhteita. Asioiden moniulotteisuudesta ja kaavioiden risteävyydestä on kirjoittanut mm. Suonuuti kirjassaan (2006: 18). Sekakoosteisten järjestelmien ja muidenkin kaavioiden suhdeviidakossa terminologin on myös mahdollista

helpottaa lukijan hahmotuskykyä avaamalla eri käsitteiden suhteita lisäämällä lisätietoa kaavioon.

Kuva 7. Sekakoosteinen järjestelmä Risto Haaralaa mukailleen (1981: 26)

Tämän tutkielman kannalta keskeistä on myös huomioida, että luon erilaisia käsitejärjestelmiä saadakseni nimityksiä. Käytännössä tiiviisti ilmaistuna tämä tarkoittaa, että uusille käsitteille on löydettävä niitä parhaiten palvelevia nimityksiä. Mahdollisimman yksiselitteisesti ilmaistuna uuden käsitteen nimittämisprosessi voidaan jakaa neljään osaan. Aivan ensi alkuun uusi käsite tulee sijoittaa käsitejärjestelmässä sille soveltuvaan paikkaan. Sijoittelu on mahdollista tehdä käsitteen yläkäsitteeseen (supernyymi), alakäsitteisiin (hyponyymi) tai viereiskäsitteisiin (kohyponyymi) perustuen (Haarala 1981: 26-32.)

Kun käsite on sijoitettu käsitejärjestelmään, on tutkijan tai harrastajan seuraavaksi ryhdyttävä tarkastelemaan käsitteen sisältöä. Rajattuaan käsitteen sisällön selkeäksi kokonaisuudeksi, pystyy tutkimusta tekevä henkilö korostamaan käsitejärjestelmässä käsitteestä sellaisia piirteitä, jotka ovat olennaisia sen erottamiseksi muista viereiskäsitteistä. Lopulta olennaisten piirteiden keskiöstä nimittämisprosessi on mahdollista suorittaa tietyin ehdoin. Esimerkiksi tieteen ja tekniikan alalla nimittäminen pyritään pitämään hierarkkisena, eli nimitykset

osoittavat käsitteiden paikkaa käsitejärjestelmässä. Tällainen tapa noudattaa ns. kielen ekonomiaa, esimerkiksi Haaralan (1981: 28) esimerkin mukaisesti ruuvityypeissä voi olla käytetty yläkäsitteen kantasanaa tukemaan ja osoittamaan sen paikkaa (Haarala 1981: 26-32.)

2.3 Korpustyöskentely

Olen jo aiemmin tutkielmani johdanto-osuudessa kertonut itse aineistosta, jota tulen hyödyntämään tämän tutkimuksen aikana korpusta luodessa. Tässä kappaleessa tulen kuitenkin esittelemään lukijalle tiiviissä muodossa korpustyöskentelyn pääpiirteissään ja selittämään, miksi korpustyöskentelyllä on niin merkittävä rooli terminologista tutkimusta tehdessä. Avaan myös korpustyöskentelyn lisäksi sitä, millaisin välinein tarkalleen itse tulen työskentelemään korpusta luodessa ja analysoidessa ja mitä tutkijan tai harrastelijan tulee ottaa huomioon luodessaan omaa korpusta.

Mitä ovat tekstikorpukset? Tekstikorpukset (tai kuten usein työssäni niitä nimitän pelkästään korpuksiksi) ovat tiiviisti ilmaistuna kokoelma erilaisia tekstejä (Tieteen termipankki 2015: korpus). Laajemman selityksen ja käsityksen mukaan tekstikorpuksissa kyse on tekstikokoelmista, joita tutkija tai harrastaja on kerännyt systemaattisesti puhutuista tai kirjallisista lähteistä (Weisser 2016: 23). Systemaattinen kerääminen on tämän tutkimuksen kontekstissa tarkoittanut rajatun aihealueen materiaalin keruuta (ks. kohta 1.4) selkeän suunnitelman mukaisesti. Korpuksen funktio on tarjota lingvistiselle analyysille aineistoa kulloisenkin teeman, kielen tai muun kriteerin mukaisesti. Kulloiseenkin kysymykseen tai ongelmaan vastausta etsittäessä joudutaan muodostamaan parhaiten soveltuva korpus, joka voi olla yksikielinen, monikielinen tai rinnakkainen.

Korpusta muodostettaessa voidaan tarkastella yksikielisiä korpuksia, joiden etu on laaja aineiston saatavuus ja riippumattomuus esimerkiksi rinnakkaisesta kielestä. Esittelen yksikielisten korpusten lisäksi myös monikieliset ja rinnakkaiset korpukset (Mikhailov & Cooper 2016: 2-3). Korpusten monikäyttöisyydestä hyvä esimerkki on se, että ”parasta korpusmallia” ei ole, sillä soveltuvin korpustyyppi riippuu tutkimuksesta sekä sen aiheesta ja tavoitteista. Käyn tiiviisti selittäen läpi kunkin korpustyyppin, jotta lukijalle piirtyy käsitys millaiset tekstikokoelmavalikoimat ovat tässä tutkimuksessa käytössä.

Yksikielisten korpusten vahvuus on aineiston tarkkarajaisuudessa ja sen volyymissä (Mikhailov & Cooper 2016: 2). Kun tutkijaa tai harrastelijaa ei ”rajoita” aiheen tai tutkimuskohteen piiristä se, että hänen täytyy etsiä kahdella kielellä mahdollisimman identtisiä tekstejä lähes identtisellä rajauksella. Tällöin tutkimusta tekevä henkilö saa hyvin vapaat kädet

aineiston kanssa – niin kauan kun se täyttää tutkimukselle asetetut kriteerit. Yksikielisiä korpuksia tarkastellessa ja työstäessä on mahdollista löytää kielten synnynnäisille puhujille tyypillisiä ilmaisuja muita korpuksia paremmin ja samalla myös analysoida näiden sanavalintojen ja termien käyttöä (Zanettin ym. 2003: 6). Etu yksikielisten korpusten ”vapaudessa” on myös nykyaikana korpusten verkkopohjaisuus – edes miljoonan sanan korpukset eivät teetä aloittelevimmillekaan korpusharrastajille kovin suurta päänvaivaa. Työskentely on myös suhteellisesti kaikkein nopeinta juuri tästä syystä. Korpustyöskentelyn verkottumisesta ja sen vaikutuksista mm. korpusohjelmiin kerron kappaleessa myöhempänä.

Mistä sitten on kyse monikielissä korpuksissa ja rinnakkaiskorpuksissa? Vaikka tutkimukseni kannalta keskeisin korpustyyppi on yksikielinen korpus, esittelen silti lukijalle lyhyesti edellä mainitut korpustyyppit. Tutkijan työpanoksen kannalta erot monikielisessä korpuksessa yksikieliseen nähden ovat luonnollisesti juuri käänteiset. Siinä missä yksikielinen korpus on suhteellisen nopea koota ja helppo kasata jopa rajatullakin aihealueella, on tarina hyvin toisenlainen monikielistä korpusta muodostaessa. Vaatimusraamit teksteille tekevät sen, että tutkijan on löydettävä kahdelta (tai jopa useammalta) kieleltä mahdollisimman identtisiä tekstejä. Tämä on hyvin haastavaa, eikä tutkijalla ole tällöin mahdollisuutta tutustua aihealueeseen välttämättä yhtä spesifisti kuin yksikielistä korpusta työstäessä. Monikielisten korpusten houkute on kuitenkin niiden monimuotoiset käyttötarkoitukset: esimerkiksi kieltenoppijoille monikieliset korpukset antavat yksikielisiä korpuksia enemmän, joten jopa pienikokoiset monikieliset korpukset voivat osoittautua suureenkin arvoon (Mikhailov & Cooper 2016: 1-5.)

Rinnakkaiskorpukset tai vertailevat korpukset puolestaan rakentuvat yksikielisistä korpuksista, mutta ne muodostavat hyvin keskeisen osan tutkimusta (Zanettin 2012: 181). Esimerkiksi hyvin tyypillinen tapaus rinnakkaisissa korpuksissa olisi yhden saman tekstin kaksi erikielistä versiota muodostettuina omiksi korpuksiksiin, jota tutkija haluaisi tarkastella muutosten tai kielellisten ominaisuuksien havaitsemiseksi ja käännösprosessin erilaisten käännösstrategioiden tai käännösratkaisujen ymmärtämiseksi (Mikhailov & Cooper 2016: 7-8). Esimerkiksi hyödyntämällä korpusohjelmistojen ominaisuuksia ja tarkastelutyökaluja tutkija tai harrastelija voi konkordanssiin perustuen tutkia eri sanojen käyttöyhteyksiä käytännön esimerkkien kautta (Weisser 2016: 80-82). Kerron konkordanssityökalusta tarkemmin seuraavassa alakappaleessa, jossa esittelen korpustyökaluja tarkemmin. Rinnakkaiskorpuksia käsitellessä tutkijan on myös

mahdollista tutkia erikseen vertailtavia kokoelmia yksikielisten korpusten tavoin (Zanettin 2012: 181-182).

Vaikka pureudunkin korpusohjelmiin ja muihin korpustyökaluihin tarkemmin vasta alakappaleessa, on lukijan kuitenkin hyvä tuntea myös korpustyöskentelyn ja sen työvälineiden kehityskaaren pääpiirteet. Kuten oikeastaan kaikessa tieteessä, myös kielitieteiden ja terminologisen työskentelyn osalla digitaalinen vallankumous on mullistanut työkentän. Vaikka ensimmäinen elektroniikkaan perustuva korpus luotiin jo 1964 (Weisser 2016: 42), on kehitys luonnollisesti muovannut kenttää näiden lähes 60 vuoden aikana. Weisserin mukaan ensimmäinen tietokonepohjainen korpus koostui 500 kirjoitetusta otteesta ja hieman yli 2000 sanasta. Tämä on nykytilanteen valossa hyvin lyhykäinen otanta (etenkin tarkastelun kohteena olleesta Yhdysvaltain englannista) sillä lähes kokonaan verkkopohjaisiksi muuttuneet korpushallintatyökalut (Weisser 2016: 23) ovat saattaneet korpustyöskentelyn hyvin aloittelevillekin korpusharrastelijoille, eikä edes miljoonan sanan tekstikorpus ole välttämättä enää riittävä tulkitsemaan kaikkia kielen vivahteita tai ilmiöitä (Weisser 2016: 29-30). Kehityksen voidaan katsoa saavuttaneen 1990-luvulla sen pisteen, että harrastelijallakin on ollut mahdollisuus tietokoneen ja verkkoyhteyden avulla aloittaa korpustyöskentely (Kuhmonen 1999: 130-131). Hyvänä muistutuksena Weisserin teoksessa on kuitenkin, että huolimatta työskentelyn ”helpottumisesta” korpuksen arvoa ei määritä välttämättä sen koko, vaan sen laatu. Laajaa korpusta tavoitellessaan työskentelijä saattaa herkästi panostaa määrään laadun kustannuksella (Weisser 2016: 44).

2.3.1 Korpustyökalut

Tässä alakappaleessa esittelen yleistajuisesti niitä työvälineitä, joilla korpustyötä tehdään. Korpustyöskentelyn yleiskuvan ymmärtämisessä on tärkeää myös hahmottaa sen kokonaisvaltaiset piirteet ja potentiaalinen laajuus. Kuvailen korpustyöskentelyn eri vaiheet niistä näkökulmista, joista se myös itselleni varsinaisesti näyttäytyy käytännössä. Tutkimustani varten olen luonnollisesti joutunut myös itse muodostamaan oman korpukseni ja työstämään lähes kaikki työvaiheet, joita tulen kuvaamaan. Poikkeuksen omiin kokemuksiini muodostaa se, että lähdeaineistoni ollessa jo lähtökohtaisesti talletettuna tekstitiedostoiksi, en ole kohdannut OCR-ohjelmien (Optical Character Recognition, optinen merkintunnistusohjelma) käyttövaihetta, jonka kuitenkin esittelen sen melko keskeisen roolin vuoksi. Myös monet eri

korpusoppaat käsittelevät OCR-ohjelmia samaisesta syystä ja esittelevät sen edut ja ongelmat (esim. Mikhailov & Cooper 2016: 26-29, Zanettin 2012: 110).

Varsinainen työskentely alkaa jo siinä vaiheessa, kun tutkija tai harrastelija itse päättää ryhtyä muodostamaan korpusta keksimästään aiheesta. Luonnollisesti, mikäli tutkija tai harrastelija haluaa koostaa mahdollisimman laajan kokonaisuuden, vie varsinaisen aineiston hankinta oman aikansa. Omakohtaisesti kokosin aineistoni pandemiavuosille tyypilliseen tapaan Internetistä, josta on mahdollista löytää myös muihin tutkittaviin aiheisiin aineistoa monessakin eri muodossa. Oma aineistoni on käsin kerätty Venäjän sisäasiainministeriön verkkosivuilta ja kukin tiedote tai muu infoteksti on tallennettu omiin tiedostoihinsa, jotka ovat puolestaan jaettu omiin kansioihinsa.

Materiaalin kokoaminen esimerkiksi Word-tiedostoihin on olennaista, sillä useat korpushallintatyökalut hyödyntävät juuri tekstitiedostojen dataa ja kykenevät lukemaan sen. On myös hyvä huomioida, että tekstitiedostot eivät saa sisältää ns. piilotettua tekstiä tai muuta dataa, joka voisi häiritä korpushallintatyökalun lukukykyä (Mikhailov & Cooper 2016: 26-27). Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi korpusta kokoavalle tutkijalle tai harrastajalle sitä, että HTML-muodossa oleva aineisto sisältääkin tarpeetonta tai jopa haittaavaa dataa, joka ei ole tutkimukselle relevanttia. HTML-tiedostojen tapauksessa se voi olla esimerkiksi verkkosivun koodaukseen liittyvää piilotettua dataa, joka sittemmin tulee runsaan määränsä vuoksi korpuksessa esiin ja ”valheellisesti” listan kärkeen frekvenssiin perustuen. Esimerkiksi Zanettin opastaa kirjassaan tutkijaa viemään HTML- ja PDF-tiedostopohjaiset aineistot XML-muotoon, jolloin ”ylimääräiset” paljastuvat herkemmin (Zanettin 2012: 111-112). Tutkijan tai harrastelijan on myös hyvä huomioida aineistonkeruussa selkeästi määritelty ”tarpeellinen” data, jotta kerätyn aineiston luonne on sisällytetyn materiaalin kannalta identtistä.

Oman tutkimusaineistoni keräsin manuaalisesti verkkosivuilta, tallettaen tiedot Microsoft Wordin kautta. Tämä oli toisaalta yksinkertaisin menetelmä, mutta myös varmin juuri ”piilotetun datan” karsimiseksi. Huomasin jo varhain aineistonkeruuvaiheessa, että erityisesti tiedoteluontoisissa teksteissä oli ajoittain upotettuna videosoitin, jotka sisälsivät runsaasti jopa kopioi ja liitä-menetelmällä mukaan tarttuvia ”irtopätkiä” koodia. Nämä ovat lopputuotteesta karsittu pois, joten korpushallintatyökalun ei pitäisi sellaisia aineistosta enää havaita.

Edes OCR-ohjelmien käyttö ei ole täysin mutkatonta. Esimerkiksi Mikhailov ja Cooper kertovat teoksessaan (2016: 27) OCR-ohjelmien käyttöön liittyvästä haasteesta. Lukiessa skannattua aineistoa OCR-ohjelma saattaa tehdä herkästi myös virheitä. Mikhailov ja Cooper ovat luetelleet ”perinteisinä” virhetyypeinä joidenkin kirjainten tai kirjainyhdistelmien sekoittumisen. Tyypillisinä esimerkkeinä kirjainten ja kirjainyhdistelmien sekoittumisesta voidaan nostaa esiin e- ja o-kirjainten sekä rn-yhdistelmän ja m-kirjaimen sekoittuminen. Tutkijan tai harrastelijan kannalta tämä tarkoittaa käytännössä aineiston läpikäyntiä ja tarvittaessa korjaamista manuaalisesti (Mikhailov & Cooper 2016: 27). Luonnollisesti suurikokoisia korpuksia tehtäessä aineiston määrä on suuri ja tällöin myös työmäärältään korjausprosessi voi muodostua isoksi osaksi koko prosessin kestoa.

Aineiston osoittauduttua riittävän laajaksi valitsin korpushallintatyökalun. Tämän tutkielman suorittamiseen olen valinnut käyttööni SketchEngine-nimisen korpushallintatyökalun, joka toimii verkkopohjaisesti. Suurin syy juuri SketchEnginen valikoimiseen on se, että Tampereen yliopiston kautta minun on mahdollista hyödyntää ohjelmiston lisenssiversiota sekä ohjelmiston tarjoamat työkalut ovat vakuuttaneet minut laajuudellaan. SketchEnginen (ja muiden korpuserohjelmien) työkaluvalikoimaa ja niiden funktioita avaan tuonnempana. Luomani korpus eli kokoelma koostuu useista sadoista tiedostoista, jotka olen muodostanut Venäjän sisäasiainministeriön verkkosivuilta löydetyn aineiston perusteella. Tiedostojen koot vaihtelevat, mutta kokonaissanemääräksi muodostui lähes 170 000 sanetta, eli sanan esiintymää. Otanta on pienehkö, mutta näin tarkkaan rajatussa aineistossa edellä mainittu sanemäärä kyllä palvelee tutkijan käyttötarkoitusta. Aineiston siirtäminen verkkopohjaiseen korpuserohjelmaan luonnollisesti edellytti verkkoyhteyttä, jonka kanssa aineiston siirtämiseen kului ajallisesti melko pieni aika. Silti aineiston ”lataamiseen” mennyttä aikaa ei pidä väheksyä, sillä kulissien takana tutkija tai harrastelija joutuu tekemään laajan työn aineiston manuaalisessa tallettamisessa tai muussa läpikäynnissä.

SketchEnginen työkalujen laajuus toimii ehdottoman hyvin omaan käyttötarkoitukseeni. Valtaosassa korpuserohjelmia tutkijaa tai harrastelijaa palvelevat niissä olevat *Wordlist*-toiminto ja avainsanahaku sekä konkordanssit. *Wordlist*-toiminto on nimensä mukaisesti keino muodostaa korpuksen sisällöstä tarvittavan tyylisiä termilistoja. Ohjelmistot perustavat listan usein frekvenssiin eli sanojen ilmaantuvuusmäärään, mutta ohjelmasta vaihdellen listojen luokittelu voi onnistua jopa esimerkiksi aakkosten käänteisessä järjestyksessä (Zanettin 2012: 117). Sanalistoille kärkipaikkoihin sisältyvät luonnollisesti myös erilaiset artikkelit tai muut

lyhyet epäolennaiset ilmaisut, jotka tutkijan tai harrastelijan on mahdollista kitkeä joko asetuksista esimerkiksi asettamalla ”estolistalle” erilaisia artikkeleita tai prepositioita (Zanettin 2012: 117-124). Mikäli korpuksen käyttäjä ei halua poistaa ylimääräisiä sanoja jo sanalistan muodostusvaiheessa, voi hän ne myös itse manuaalisesti poistaa vietyään listan esimerkiksi Excel-tiedostoksi. Kuten myös muissa korpusohjelmissa, on myös käyttämässäni SketchEngine-ohjelmassa mahdollisuus räätälöidä taulukon sisältö esimerkiksi ainoastaan substantiiveiksi tai adjektiiveiksi. Sanalistojen tyyppisiä listoja on mahdollista tehdä myös useamman sanan yhdistelmistä N-gram-työkalulla, esimerkiksi kolmen sanan muodostamista kokonaisuuksista. Olen hyödyntänyt tutkimuksessani monien erilaisten taulukoiden yhdistämistä. Avainsanahakua hyödyntäen korpushallintatyökalut poimii korpuksista huomattavimmat termit, jotka korostuvat tutkittavassa tekstikokoelmassa huomattavasti selvemmin kuin viitekorpuksessa. Muodostamassani korpuksessa luonnollisesti korostuivat yhteiskunnallisen järjestyksen turvaavien toimialojen termit, joita taas venäjän kielen viitekorpuksessa Russian Web 11 (ruTenTen11) ei samalla tavalla korostettu.

Konkordanssilla tarkoitetaan korpuksen työstäjän kannalta hyvin keskeistä työkalua. Kaikissa kielissä on esimerkkejä sanoista, joiden merkitys voi olla jopa yleiskielellä useampi kuin yksi. Erikoiskieliin saavuttaessa sama sääntö pätee, ja usein yleiskieliset sanat saattavatkin saada hyvin monenlaisia merkityksiä. Konkordanssihaulla tutkija tai harrastelija voi selvittää, millaisissa yhteyksissä kutakin termiä käytetään (Zanettin 2012: 124-130). Esimerkkikuvassa 8 lukijan on mahdollista havaita, että esimerkikiorpuksesta ruTenTen11- korpuksista haettua sanaa *корпус* (korpus) löytyy suurissa volyymeissä (huom. *корпус* voi tarkoittaa venäjän kielessä mm. myös tässä tutkielmassa käsiteltyjä tekstikorpuksia, mutta myös rakennusta tai tietyn hierarkkisen organisaation osaa) ja sitä löytyy useista eri lähdeaineistoista. Palsta jakautuu siten, että haettu sana tai sen taivutettu muoto jää keskelle. Aivan vasemmassa reunassa lukijan on mahdollista huomata pääpiirteiset viitteet alkuperäisaineiston lähteestä. Palstan vasempaan ja oikeaan jakautuvat palstat kertovat, millaisissa asiayhteyksissä kulloinkin sanaa korpus on käytetty. Todellisuudessa palsta on kuvaesimerkkiä laajempi, mutta esimerkikivua on jouduttu käsittelemään kapeammaksi, jotta se istuu Word-tiedostoon yhä lukukelpoisessa muodossa.

Konkordanssihaku toimii hakuperiaatteeltaan hyvin samoin tavoin, kuin muutkin hakukoneet. Tällä tarkoitan, että esimerkiksi samaisesta ruTenTen11-tekstikorpuksesta hakiessani *милиция*-hakusanalla en löydä kuin 179 mainintaa, mutta hakiessani *милиция**-hakusanalla

korpshallintatyökalu esittää kaikki vaihtoehdot, joissa tähtimerkin paikalla on jokin taivutus tai sanayhdistelmä ja mahdollistaa tällöin myös lähdeaineiston monipuolisemman analyysin ja tarkastelun, tuottaen haussa useampia tuloksia esimerkiksi милиционерами. Tähtimerkillä koodatun hakusanan käyttäminen konkordanssihaussa samaisessa yleisvenäläisessä tekstikorpuksessa tuotti minulle hakutuloksena erilaisia miliisi-sanana variantteja 1 381 358 tapauskappaletta.

akdi.ru	т в числе принципов, рекомендованных для повышения роли отдельных судей и судейского	корпуса	в целом, обязан
siet.ru	одом связано начало выпуска компанией SIET трансформаторов для неона в металлическом	корпусе	"Metalbox".
siet.ru	е напряжение.	корпус	, который, в части
centerbudo.ru	Основные блоки.	корпус	тела.
ndv.ru	заметное оживление рынка новостроек Москвы.	корпусов	были приостанов
cheap-trade.ru	ности в Китае есть несколько крупных компаний, производящих электронные компоненты и	корпуса	приборов.
termorobot.ru	отсутствует одна из боковых стенок, что позволяет соединить модули в единый герметичный	корпус	без внутренней г
termorobot.ru	инены параллельно в единую систему. 4.	корпуса	на котельную уст
iphone4g.ru	: Гб — 299 долл.	корпус	(на 24% тоньше i
daikin1.ru	лючения кондиционера заслонка автоматически поворачивается на оси и убирается внутрь	корпуса	кондиционера.
kprf.ru	онной техники и приборостроения политехнического института направлен на работу в ПО «	Корпус	», где проработал
kprf.ru	ь лет Рашкина В. Ф. избирают секретарём парткома крупнейшего в Саратове объединения «	Корпус	». Перел

Kuva 8. Konkordanssihaku sanasta корпус

3 ERIKOISALAN TERMISTÖN ANALYYSI

Tutkielmani kolmannessa pääkappaleessa keskiöön nousee itse tekstikorpuksesta valikoitu sanasto. Tarkoitukseni on hyödyntää toisessa pääkappaleessa esiteltyjä menetelmiä, joiden avulla avaan lukijalle termien suhteita toisiinsa, kokoan erilaisia käsitejärjestelmiä sekä erilaisten ja erilaajuisten käsitejärjestelmien avulla muodostan määritelmiä, jotka auttavat käännökseen tekemisessä täsmälliseksi. Tulen kappaleessa esittelemään kourallista termejä, jotka olen sanastosta poiminut. Kunkin termin kohdalla pyrin avaamaan lukijalle parhaalla mahdollisella selkeydellä sitä, kuinka olen päätenyt valitsemaan juuri kyseiset termit käyttöön ja miten ne sijoittuvat käsikaaviossa. Selityksen lisäksi lisään kuhunkin alakappaleeseen kuvaliitteen, josta lukijan on mahdollista itsekkin tarkastella käsitekaaviota ja lopulliseen määritelmän muotoon johtaneita erilaisia perusteita. Määritelmien perusteet ovat tyypillisimmillään johdettu käsitekaavioissa esiintyvistä käsitepiirteistä sekä mahdollisesti niiden erityislaatuudesta suhteesta ylä- tai alakäsitteisiin – tai jopa vieruskäsitteisiin.

Kuten jo tutkielmani alkupuolella sivusin, on tutkittava aineisto kerätty Venäjän sisäasiainministeriön verkkosivuilta³. Verkkosivut eli мвд.рф ovat kyrillisen verkkotunnuksen vuoksi melko poikkeukselliset ja lukijan on hyvä huomata, että alaviitteessä oleva verkkosoite on juuri MVD:n verkkosivuille vievä. Kokoamani aineisto koostuu 640 tiedotteesta sekä 39 toimintakuvauksesta. Perustan aineiston olevan edustava siksi, että se on otettu sisäasiainministeriön verkkosivujen virallisen tiedotuksen yhteydestä. Tämä on perusteluni siksi, että julkisen sektorin toimijoilla on todennäköisesti jonkinlainen velvollisuus tiedottaa toiminnastaan suurelle yleisölle suhteellisen avoimesti. Avoin tiedotus taas puoltaisi sitä, että kieli on erikoiskieltä, joka ei sisällä kuitenkaan mitään salauksen piirissä olevaa informaatiota. Täten siis aineisto tarjoaa melko tehokkaan katsauksen erikoisalan käyttökelpoiseen erikoiskieleen. Verkkosivuilta koottu aineisto on talletettu Word-tiedostoina tiedotekohtaisesti (tai kuvauskohtaisesti) ja tämä kaikkiaan 679 tiedoston kokonaisuus lopulta siirtyi korpshallintatyökalu SketchEnginen yhteyteen. Korpuksen nimi on sisältöä kuvaten ”MVD”, eikä korpus ole julkinen.

³ <https://xn--b1aew.xn--p1ai/>

Kappaleen edessä pyrin jokaisessa alakappaleessa esittelemään kulloisenkin käsitteen kohdalta lukijalle, miksi juuri kyseessä oleva käsite on valikoitunut tarkempaan tutkimukseen. Tämän jälkeen havainnollistan sanallisessa muodossa lukijalle, kuinka olen päätenyt asettamaan tarkasteltavan käsitteen suurempaan käsitejärjestelmään ja millaisia suhteita sillä on lähikäsitteisiinsä. Tämän informaation pohjalta pystyn muodostamaan sana-artikkelin, jossa esiintyy kulloinkin termi, määritelmä ja vieraskielinen termi. Luonnollisesti tarkasteltavan aineiston ollessa myös venäjän kielellä, olen valinnut kirjoittaa määritelmät venäjän kielellä. Jokaisessa tapauksessa sisällytän sana-artikkelin loppuun ehdotukseni mahdollisimman sopivasta suomenkielisestä vastineesta, joka perustuu määritelmään. Sana-artikkeli on tiivistettynä tietoyksikkö sanastossa, johon sisältyy edellä luetellut termi ja määritelmä (Tekniikan sanastokeskus r.y. 1988: 160). Kuten jo aiemmin olen tutkielmani alussa tuonut esiin, pyrin myös ilmaisemaan tiiviissä tekstimuodossa olevassa selityksessäni eri käsitekaavioiden ja määritelmien informaation suomen kielellä, sillä tämän tutkielman lukijan ei oleteta osaavan välttämättä venäjän kieltä. Luonnollisesti sanastosta sen sijaan täyden hyödyn saa, mikäli tuntee molemmat kielet.

3.1 Termilistan muodostus

Termi-inventaarissa valikoin tekstikorpuksesta 100 termiä, joihin pyrin sisällyttämään nähdäkseni mahdollisimman keskeisiä, erityisiä ja usein toistuvia (frekvenssi) erikoiskielen termejä. Jo aiemmassa osassa tutkielmaani olen selostanut sanastotyön projektin etenemisen eri vaiheista, ja sivusin termi-inventaarion prosessia. Kuten myös tuolloin mainitsin, on inventaarion tuloksena löytyneitä termejä usein moninkertainen määrä lopulliseen ”tarpeeseen” nähden – tyypillisesti inventaarion koko voi olla jopa kaksinkertaisen tai nelinkertaisen suuruinen. Tämän tutkielman tapauksessa tekemäni termi-inventaario oli yllättävän täsmällinen – 100 termin joukosta karsiutui lopulliseen sanastotyöhön 47 termiä. En ryhdy selkeyden nimissä analysoimaan jokaisen käsitteen prosessia käsitekaaviojärjestelmän ja syvemmän tutkimuksen kautta, mutta pyrin havainnollistamaan joukolla valikoituja termejä, kuinka prosessi tarkalleen avattuna kulkee ja millaiset tieteenalaiset lainalaisuudet koskevat jokaisen termin kohdalla työskennellessä.

Itse termilistan kokoaminen perustui korpushallintatyökalun muodostamiin termiluetteloihin. Luonnollisesti SketchEnginen tapaisen korpushallintatyökalun avulla termiluetteloiden luominen ja muu työskentely helpottuu merkittävästi, mutta itse analyysi ja lopullisen termi-

inventaarion suorittaminen on manuaalista ja ihmistä vaativaa työskentelyä. Korpushallintatyökalun avulla luodut termiluettelot sisältävät myös termejä ja ilmaisuja, jotka eivät ole relevantteja itse lopullisen sanaston kannalta. Tämä vaihe on hyvin manuaalista työskentelyä, joka käytännössä tarkoitti omassa tapauksessani melko pitkää prosessia ja Microsoft Excel-laskentataulukko-ohjelmiston käyttämistä ylimääräisten termien karsimiseen ja juuri sopivien termien etsimiseen. Valikoin runsaasti erilaisten asetusten pohjalta luoduista termiluetteloista keskeisimpiä, joita valikoitui 100 kappaleen ryhmä. Näissäkin oli yhä joukossa termejä, jotka ensimmäisestä karsinnasta huolimatta eivät päätyneet lopullisten sanojen joukkoon. Useimpien tapauksessa perusteet olivat, että termi tai ilmaisu oli liian yleiskielinen tai se ei esimerkiksi ollut tarkoituksenmukainen lisä liian spesifiytensä kautta. Esimerkiksi tietyn hallinnollisen alueen yksittäinen, melko ruohonjuuritasoinen MVD:n toimipiste ei välttämättä hyödytä sanastoa käyttävää kääntäjää. Lopulliseen sanastoon valikoitui 47 termiä tai ilmaisuja, jotka heijastelevat erikoiskielen useita eri käyttöalueita juridisista näkökulmista aina käytännön kenttätyöskentelyyn.

Tutkielmani kolmannessa kappaleessa erikseen esiteltävät termit ovat valikoituneet osin frekvenssin, mutta myös osin niiden luonteen vuoksi. Joukossa esiintyvät ilmaisut kattavat tutkittavassa aineistossa laaja-alaisesti useita tekstinäytteitä sekä niillä on nähtävästi keskeinen rooli erikoiskielessä. Luonnollisesti esimerkiksi juridiset termit esiintyvät erikoiskielessä melko usein. Hyvänä huomiona kuitenkin erikoiskielen moniulotteisuudesta ovat muutama esittelemäni arkisempi esimerkki erikoiskielisistä sanoista. Esittelen kussakin tapauksessa laajemmin juuri käsiteltävän termin roolia osana erikoiskielen kokonaisuutta.

3.2 Sana-artikkelit ja sen lyhenteet

Tässä osiossa tutkielmaani esittelen lukijalle lyhykäisyydessään sana-artikkelin ja sen merkityksen sanastotyön kannalta. Esitän kaikki sanastotyöni tulokset juuri sanastoille ominaisella tavalla eli sana-artikkeleina. *Sana-artikkeli* on sanaston tietoyksikkö, joka sisältää tiiviimmässä mahdollisessa muodossaan hakusanan ja sen määritelmän (Tieteen termipankki 2014). Olen tämän tutkielman tapauksessa koonnut kappaleeseen kolme viisi esimerkkitapausta, joiden käsittelyn esittelen muita perinpohjaisemmin ja lopulta esittelen kussakin alakappaleessa tapauskohtaisen sana-artikkelin rakentumisen esitellyn pohjalta. Yhä tässä alakappaleessa esittelen, mitä eri tekijöitä sana-artikkeliin sisältyy ja mitä mahdolliset eri lyhenteet tarkoittavat.

Lyhenne *ru* tarkoittaa venäjänkielistä käsitettä. Esitän sen hyvin usein juuri ensimmäisen termin yhteydessä, koska kaikki termit ovat lähtökohdiltaan venäjänkielisiä. Luonnollisesti sana-artikkelin ensimmäinen termi on juuri se termi, jota kolmannen kappaleeni kussakin alakappaleessa erikseen käsitellään. Myös tässä osiossa sana-artikkelia voi hyvinkin esiintyä täsmäntäviä tietoja, kuten sanan mahdollinen erikoissävy (esim. *puhekielinen*) tai jokin muu keskeinen tieto, joka auttaa käyttämään termiä oikein.

Vastaavasti lyhenne *def* viittaa määritelmään, jonka olen käsitejärjestelmän pohjalta luonut käsitteelle. Määritelmät olen kirjoittanut venäjäksi, sillä termien ollessa lähtökohtaisesti venäjänkielisiä on myös määritelmän kirjoittaminen perustelluinta kirjoittaa venäjäksi. Määritelmiin ei sisälly ylimääräisiä tietoja, sillä yksi määritelmän luomisen kriteeri onkin ilmaista asia mahdollisimman ytimekkäästi.

Määritelmän jälkeen esiintyvä lyhenne *fi* tarkoittaa suomenkielistä ehdotustani termivastineeksi. Termivastineen valikoimisen perustelen kolmannen kappaleen kussakin alakappaleessa tapauskohtaisesti, mutta se perustuu pohjimmiltaan käsitejärjestelmän ja korpustyökalujen tarjoamaan informaatioon, jonka perusteella minun on mahdollista määritellä ja hahmotella kuhunkin termiin liittyviä piirteitä. Myös suomenkielisen termiehdotuksen yhteydessä hyödynnän lisätietoja, jotka selittävät mahdollisesti keskeisellä tapaa termin käyttöä, sen sävyä tai muuta keskeistä.

Valtaosin sanat luonnollisesti ovat samanlaista tyylirekisteriä, sillä niiden keruualusta on kuitenkin ollut Venäjän sisäasiainministeriön verkkosivujen eri kontekstit – esittelyt tai tiedotteet. Virallisesta tiedotustavastaan huolimatta eri sanoihin sisältyy erilaisia piirteitä, jotka lukijan on hyvä tietää ja juuri tämän takia edellä esiteltyjen sana-artikkelien osien oheen on tehty myös lisämerkintöjä sävyistä tai muista lisätiedoista. Lisätiedot saattavat myös olla puhtaasti selittäviä, mikäli se on kyseisen termin kannalta olennaista.

Vastaavasti olen myös saattanut lisätä tiettyihin sana-artikkeleihin merkinnän kotouttavuudesta. Esimerkiksi eri poliisiarvojen yhteydessä valinta on selkeä: sanaston käytettävyyttä palvelee parhaiten se, että kulttuurispesifit asiat juuri hierarkiaa kuvaavien arvojärjestyksen nimikkeiden kannalta on viety kohdekielen vastaaviin erikoiskielisiin ilmaisuihin rinnastettaviksi. Muutamassa tapauksessa kotouttava keino ei valitettavasti toimi, mutta olen näiden tapauksessa jättänyt myös kotouttavaa piirrettä ilmaisevan lisämerkinnän lisäämättä.

3.3 Наркополицейский

Ensimmäisessä alakappaleessa otan lähempään tarkasteluun tekstikorpuksesta termin *наркополицейский*. Ensisijaisesti tarkasteltuna käsite vaikuttaisi rakentuvan *полицейский*-sanan ympärille, joka muodostaa arvioni mukaan sen yläkäsitteen. Korpustyökalulla tarkastellessani *наркополиц**-hakusanalla minun on mahdollista havaita, että esimerkiksi tiedostossa 236 tässä alakappaleessa tutkittava käsite on esitetty seuraavanlaisessa yhteydessä:

- (1) ... В результате проведения оперативно-розыскных мероприятий 30 сентября 2021 года сотрудниками 3 отдела Управления ... При осмотре автомобиля, принадлежавшего задержанному, **наркополицейские** обнаружили и изъяли 1776 свертков в изолянте разных цветов и 1 полимерный пакет с неизвестным веществом, а также липкую ленту. Проведенным исследованием установлено, что в свертках находилось наркотическое средство мефедрон.

Tekstistä on siis mahdollista päätellä, että huumausainerikosten torjuntaan keskittyneen poliisiosaston poliisit suorittivat pidätyksen, jonka seurauksena pidätetyn henkilön hallussa olleesta ajoneuvosta löytyi 1776 pakkausta, joissa oli tuntematonta ainetta. Myöhemmin tutkimuksesta selvisi, että pakkauksissa oli mefedroni-nimistä muuntohuumetta. Itse käsite sen sijaan on mahdollista sijoitella käsitejärjestelmään yllä olevan tekstikatkelman pohjalta. Nähdäkseni *наркополицейские* on otettu käyttöön, koska huumausainerikoksiin keskittyneen poliisiosaston virallinen nimitys on hyvin pitkä, ja toiston välttämiseksi valittu käsite on jo huomattavasti arkikielisempi. Tästä minun on siis mahdollista päätellä, että *наркополицейский* viittaisi yksittäiseen poliisivirkamieheen, joka keskittyy omana erikoisalanaan juuri huumausainerikosten torjuntaan. Siispä käsitejärjestelmä näyttää yksinkertaistetussa muodossaan tältä:

Kuva 9. Huumeepoliisi osana viranomaisyhteisöä

Hierarkkisesti rakentuva julkisen sektorin viranomaiskaavio näyttää siis lukijalle, kuinka valitsemani käsite istuu kokonaisvaltaisessa julkisen hallinnon viranomaisten käsitejärjestelmässä. Oma näkemyseni käsijärjestelmästä on se, että *наркополицейский*-käsitteen määritelmän saamiseksi on keskeistä jaotella poliisin eri toimialat omikseen ja hahmotella niiden keskeiset eroavaisuudet. Huumausaineisiin keskittyneen poliisiviranomaisen erityispiirre on se, että pyrkii toiminnallaan ehkäisemään huumausainerikosten syntyä ja torjumaan huumausaineiden leviämistä.

Itse *наркополицейский*-käsite sen sijaan voidaan jakaa yhä alakäsitteisiin, jotka kuvaavat kyseisen poliisihenkilön työtehtäviä. Tässä tapauksessa nostin esiin kaksi keskeistä työtehtävää, jotka erottavat *наркополицейский*-henkilön muista mahdollisista huume- ja poliisivirkamiehistä. *Хуруполиисин* keskeisimmät työtehtävät ovat huumausainevalvonta sekä huumausainerikosten tutkinta. Nämä alakäsitteet toimivat määritelmän kannalta siten, että ne erottavat *наркополицейский*-käsitteen olennaispiirteet muista mahdollisista huume- ja poliisivirkamiehistä sen erityispiirteiden kautta. Täten siis määritelmäksi syntyisi

def. полицейский, который предотвращает преступления, связанные с наркотиками

Vaikka huumausaineisiin keskittyvällä poliisiosastolla varmasti jokainen työtehtävä palvelee huumausainerikosten tehokkaampaa ehkäisyä, voidaan juuri tässä kohdin tarkasteltava *наркополицейский* havaita konkreettisenä toimijana itse huumausainerikoksia vastaan. Täten siis määritelmä kuvastaa yksittäistä poliisihenkilöä, jonka varsinainen tehtävä on ehkäistä huumausainerikoksia.

Kielten ja määritelmän lisäksi lopulliseen sana-artikkeliin sisältyy lisätietomerkintä termin erityispiirteistä – tässä tapauksessa sen puhekielisydestä. Merkinnällä tahdon osoittaa lukijalle sitä, että tutkittava käsite *наркополицейский* on rekisteriltään hieman puhekielinen. Perusteluksi tälle esitän sen, että jo yllä olevassa katkelmassa huumausaineisiin keskittyvistä poliiseista käytetään kahta erilaista nimitystä. Ensimmäisenä nimityksenä esiin nousee huomattavasti virallisempi *сотрудники 3-го отдела*, jolla viitataan yleisesti osaston työntekijöihin. Katkelmassa jäljempänä sen sijaan jo esiteltyihin työntekijöihin viitataan arkisemmin käsitteellä, jonka olen ottanut tämän kappaleen tarkasteltavaksi termiksi. Perustan siis väitteeni arkisemmasta ilmaisusta siihen, että lyhyempi ja nopeampi ilmaisu palvelee ihmisiä käytännön tilanteisessa enemmän, silti määritellen työntekijöiden luonteen ytimekkäästi ja tehokkaasti.

Termillä *наркополицейский* ei ollut samanlaista frekvenssiä, mitä esimerkkisanojenkin joukossa olleiden runsasta kattavuutta nauttineiden termien tapauksissa on ollut. Valitsin termin kuitenkin siksi, että sen frekvenssi ei täysissä määrin tee oikeutusta sanan tärkeydelle. Kuten myös edellä olevasta sana-artikkelista ja huumausainerikosyksiköiden jakautumisesta on mahdollista havaita, on termi puhekielinen ja sen esiintyminen uutisointikontekstissa on hieman epätodennäköisempää. Ilmaisulla on kuitenkin melko keskeinen merkitys kääntäjälle, erityisesti puhutun kielen kääntämisen yhteydessä. Pyrin sisällyttämään sanastoon esimerkkejä myös hyvin arkisista termeistä.

Vastaavanlaisia käsitteitä on suomen kielessä. Varsinaista *huumepoliisi* -nimitystä käyttävää yksikköä tuskin lienee olemassa, mutta eri paikallisosastoihin sisältynee huumausainerikosyksiköjä, joiden työntekijöistä usein arkikielisesti puhutaan huumepoliiseina. Nähdäkseni ei ole keskeistä määritellä, vastaavatko poliisiviranomaiset kuinka hyvin toisiaan Suomessa tai Venäjällä, mutta viranomaisten toiminta sisältää samoja piirteitä (huumausainerikosten ehkäisy ja torjunta) jolloin nimitykselle löytyisi suomenkielinen vastine, *huumepoliisi*.

ru **наркополицейский** (*puhekieli*)

def. полицейский, который предотвращает преступления, связанные с наркотиками

fi **huumepoliisi** (*puhekieli*)

3.4 Органы

Kerkesin jo korpusohjelman erilaisia työkaluja esitellessäni sivuamaan sanoja, joilla on kielessä monenlaisia merkityksiä. Tarkasteltava sana on органы, joka voi monenlaisissa konteksteissa tarkoittaa hyvin erilaisiakin asioita. Tarkastelen siis valittua sanaa органы hieman lähemmin erilaisin menetelmin, kuin mitä edellä tarkastelin sanaa наркополицейский. Apunani tarkastelussa käytän juuri korpusohjelman konkordanssihaku-työkalua, jonka perusteella minun on mahdollista analysoida sanan käyttöyhteyksiä.

Yleisesti ottaen sanalla орган eli tarkasteltavan termin perusmuodolla voidaan viitata moneen erilaiseen asiaan. Esimerkiksi tekemällä Google-haun kuka tahansa voi saada selville, että samaisella sanalla voidaan tarkoittaa elimistön osia. Muissa tapauksissa elimistön elimet olisivatkin varsin korrekkeja käännöksiä sanalle, mikäli tarkoitusta ei olisi rajattu kontekstiin liittyen. Tämän tutkielman aihepiirissä kuitenkin käsitellään Venäjän sisäasiainministeriön toimintaan liittyvää termistöä, joten se sulkee jo lähtökohtaisesti pois muut aihealueet, esimerkiksi biologian ja ihmiselimistön. Vaikka Venäjän sisäasiainministeriön termistöön ei sisälly biologisia termejä, sivuamme sanan määrittelyssä jokaisessa tapauksessa biologiaa, josta luultavimmin myös termi органы on saanut alkunsa. Selitän siis lyhykäisyydessään elimistön ja elinten suhteen, jonka jälkeen siirryn havainnollistamaan sanan органы määritelmän mahdollistavaa järjestelmää.

Ihmisen ruuansulatuselimistö lienee yksi tehokkaimpia esimerkkejä, josta elimistön ja elimen välisen suhteen voi käsittää. Ruuansulatuselimistön funktio ihmiselle on muuttaa nautittu ravinto energiaresurssiksi, jonka avulla ihmisen on mahdollista suoriutua toimenpiteistä. Elimistöön kuuluu monia eri elimiä, jotka ylläpitävät elimistön toimintaa kukin oman funktionensa kautta. Elimistön osaset eivät välttämättä omana itsenään juuri riitä ylläpitämään kehontoimintoja, mutta yhdessä elimistönä ne ovat ihmiselle korvaamaton toimija.

Yksittäinen (ihmiskehon) elin olisi орган, eli tarkasteltavan sanan yksikkömuoto. Yksi tarkasteltavan termin erityispiirre onkin se, että se tulee jokaisessa kontekstissa ilmaista monikkomuodossa, jotta se tarkoittaa juuri yhteiskunnallisen järjestyksen ylläpitoon pyrkiviä toimijoita. ”Orgaanit” eli органы muodostavat yhdessä ”elimistön”, jonka eri osat tekevät kukin oman toimialansa tehtäviä. Usein eri toimialojen viranomaisiin viitataan termillä органы. Vaikka ajatus on etäisissä määrin sama, kuin esimerkiksi suomenkielisessä termissä *toimielin*, on venäjänkielisen termin syvempi merkitys kuitenkin selkeästi erilainen kuin

suomalaisessa toimielimessä. Molemmissa sanoissa viitataan selkeästi eri viranomaistoimijoiden keskeiseen rooliin osana suurempaa ”elimistöä”, mutta aikain saatossa venäjänkielinen ilmaisu *органы* on jäänyt elämään hyvin spesifisti juuri yhteiskunnallista järjestystä ylläpitäviä toimijoita tarkoittavana ilmaisuna. Alla olevaan käsitejärjestelmään olen koonnut tiiviin katsauksen erilaisista turvallisuusviranomaisista, joiden yläkäsitteeksi nostin eri toimijoita yhteen nivovan termin *правоохранительные органы*.

Kuva 10. Turvallisuusviranomaisten käsitejärjestelmä

Tarkastellessa käsitejärjestelmää ja sen takana piilevää logiikkaa herääkin kysymys, millaisessa kontekstissa oikeastaan *органы*-sanaa käytetään keräämässäni aineistossa. Keräämäni aineisto onkin tässä kohdin viimeinen keino osoittaa, että sanaa *органы* on käytetty hallinnollisista turvallisuustoimijoista, eikä esimerkiksi ihmisen biologisesta kokonaisuudesta. Konkordanssihaku pelkällä *орган*-sanalla tuo esiin kaikki saman sanan taivutetut muodot, joista selviää vahvistus omalle teorialleni turvallisuusviranomaisista, esimerkiksi:

- (2) ФКУ ГЦСП МВД России обеспечивает выполнение возложенной на Министерство функции по организации специальных и воинских перевозок в интересах органов внутренних дел, а так же на основании правительственных решений и межведомственных соглашений -- в интересах других федеральных органов исполнительной власти.

Toinen esimerkkilainaus osoittaa, että sanan органы taivutettua muotoa käytetään juuri esittämälläni tavalla eri turvallisuusviranomaisten toimijoista, myös muista kuin juuri MVD:n henkilöstöstä. Jo konkordanssihaku antaa hyvät perusteet sanoa, että erikoiskielessä органы on hyvin yleisessä käytössä. *Органы* on luonnollisesti myös siirtynyt puhekieleen, jossa termi toimii itsenään viittaamaan turvallisuusviranomaisiin määrittämättä mitään tiettyä virastoa tai toimialaa. Sanan органы eri muodot esiintyvät tutkimusaineistossa hyvin runsaalla ilmaantuvuudella. Sen eri taivutusmuodot nousivat esiin jo frekvenssiin perustuvissa avainsanalistoissa eri ilmaisujen yhteydessä, mutta viimeistään konkordanssihaku osoittaa, että sana ilmaantuu huomattavan usein, peräti 457 kertaa tutkimusmateriaaliksi poimituissa teksteissä.

Näiden perustelujen mukaan näkisin, että minulla on vahvat perusteet esittää siis termin органы kääntämiseksi sanastoon seuraavanlaista sana-artikkelia:

ru **органы** (*tässä kontekstissa sana esiintyy vain monikkomuotoisena*)

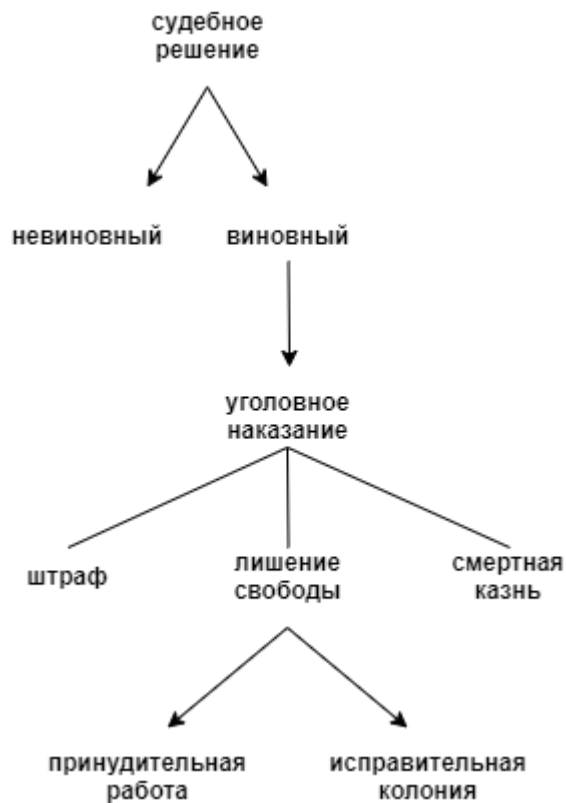
def. правоохрaнительные службы

fi **turvallisuusviranomainen**

3.5 Лишение свободы

Tämän kappaleen keskiössä on ilmaisu *лишение свободы*, jolla viitataan erilaisiin tapoihin rajoittaa yksilön vapauksia. Usein yksilön vapauksia tehdä tai liikkua rajoitetaan sillä perusteella, että hänet on esimerkiksi todettu syylliseksi tarpeeksi vakavaan rikokseen. Yhteiskunnallisen järjestyksen ylläpitämisen ja rikollisuuden ehkäisyn pakkokeinona useissa maissa sovelletaan vapausrangaistusta, eli käytännössä jonkinasteista vankeustuomiota. Usein juridisten termien kääntäminen ja määrittely voi olla haastavaa, sillä oikeusjärjestelmät ja rikosseuraamukset voivat erota melko olennaisissakin määrin eri maiden välillä. Vaikka eroavaisuuksia on, voimme myös onneksemme todeta, että useissa maissa rangaistukset ja rangaistusmenetelmät noudattavat suhteellisen samaa kaavaa – ainakin edellyttävät tuomion saantia.

Käsitejärjestelmään sijoittelin sanan *лишение свободы* suhteellisen alas, sillä oikeusjärjestelmissä vapausrangaistuksen keskeinen piirre on sen sijoittuminen oikeusprosessin loppupuolelle. Luonnollisesti kaaviosta voisi saada hyvinkin moniulotteisen ja erilaisia vaiheita sisältävän, mutta olen riisunut käsitejärjestelmästä nähdäkseni kaiken ylimääräisen, joka ei tarjoa määritelmän hahmottamiseksi juuri mitään uutta tai keskeistä. Esimerkiksi Suomessa tuomiosta valittaminen ylempään oikeusasteeseen olisi yksi looginen kehityskulku oikeusprosessissa, mutta se ei vaikuta vapausrangaistuksen käsitteen määritelmään juuri mitenkään. Tästä syystä siis alla olevassa käsitejärjestelmässä näkyy vain määritelmän kannalta keskeisin, eli tuomion toteamisesta eteenpäin kulkeva järjestelmä, jossa vapausrangaistus on yksi useammista rangaistusmenetelmistä. Tuomiosta tulee luonnollisesti funktiona rangaistus, jonka laatu riippuu mm. suoritettun rikoksen laajuudesta ja vakavuudesta. Alla esitettynä käsitejärjestelmässä vapausrangaistuksen sijoittuminen.

Kuva 11. Vapausrangaistus

Kuten siis järjestelmästä näkee, sijoittuu vapausrangaistus yhdeksi monista keinoista rangaista rikokseen syyllistynyttä. Vapausrangaistuksen viereiskäsitteet sakkorangaistus ja kuolemantuomio valikoituivat korostamaan eri rangaistusmenetelmien laajaa poolia. Sakkorangaistuksessa rikokseen syyllistynyt vastaa rikkeestään taloudellisin menetelmin, mutta säilyttäen vapautensa. Vastaavasti kuolemantuomiossa rikkeeseen syyllistynyt vastaa hengellään. Kuolemantuomio on eri maissa olevia erilaisia rangaistusmenetelmiä peilattaessa Suomen ja Venäjän kohdalla huono esimerkki sen ollessa kummassakin maassa kielletty. Kuolemantuomion asettaminen käsitejärjestelmään on silti puollettavissa sillä, että sen ollessa äärimmäinen esimerkki rangaistusmetodista on myös helpompi määritellä vapausrangaistuksen piirteitä ja esimerkkejä.

Vapausrangaistuksesta esimerkkeinä olen käsitejärjestelmään tuonut esimerkeiksi *pakkotyön* (*принудительная работа*) ja *vanhileirin* (*исправительная колония*). Kyseessä ovat myös melko vahvat ääripäät siitä, mitä vapausrangaistus voi käytännössä tarkoittaa. Se voi luonteeltaan sitoa ihmisen esimerkiksi eristettyyn leiriin tai työhön, jonka korvaus ei ole

verrannollinen palkkatyöhön. Vastaavasti myös korpusohjelman konkordanssityökalua tarkastellessa minun on mahdollista todeta, että *лишение*-hakusanalla kaikki variantit ovat *лишение свободы*-termin eri muotoja. Useissa esimerkeissä tarkastellaan juuri vapausrangaistusta eri konteksteissa ja usein siihen on liitetty jonkinlainen aikamääre, esimerkiksi

- (3) Санкция статьи предусматривает максимальное наказание в виде лишения свободы на срок до двух лет.

Sanapari *лишение свободы* vaikuttaisi korpushallintatyökalun perusteella olevan hyvinkin keskeinen termi erikoiskielelle ominaisissa teksteissä, eikä se kannata erityisiä viitteitä esimerkiksi puhekielisestä rekisteristä. Ilmaisua *лишение свободы* toistuu aineistossa huomattavan usein – peräti 175 kertaa, sekä konkordanssihaulla on mahdollista havaita ilmaisun olevan jokaisessa tekstiesimerkissä hyvin homogeenisissä konteksteissa – ilmaisemassa jonkin uutisoinnin kohteena olleen rikoksen tai rikkomuksen tekijälle määrättyä sanktiota. Näin ollen minun on perusteltua arvioida, että *лишение свободы* asettuisi sana-artikkelin muotoon seuraavalla tavalla:

ru **лишение свободы**

def. вид наказания, при котором человек содержится в изоляции от общества

fi **vapausrangaistus**

3.6 Уголовный кодекс

Keräämässäni aineistossa erityisesti *уголовный кодекс*⁴ nousi keskiöön lainsäädännön puitteista. Koska en työssäni tarkastele oikeustieteellisiä näkökulmia tai Venäjän oikeusministeriön terminologiaa, en pureudu *уголовный кодекс*-ilmaisua tarkastelllessani lakiaspekteihin kovin syvällisesti. Avaan tutkielmassani ja alla olevassa käsitejärjestelmässä Venäjän lainsäädäntöä niiltä osin, kuin se suinkin on tarpeellista määritelmän luomiseen ja termin valikoimiseen. Käytännössä lukijan on hyvä olla tietoinen, että Venäjän perustuslaki on tärkein oikeuslähde, mutta rikosoikeudessa myös *уголовный кодекс* eli *rikoskoodeksi* on hyvin keskeisessä roolissa.

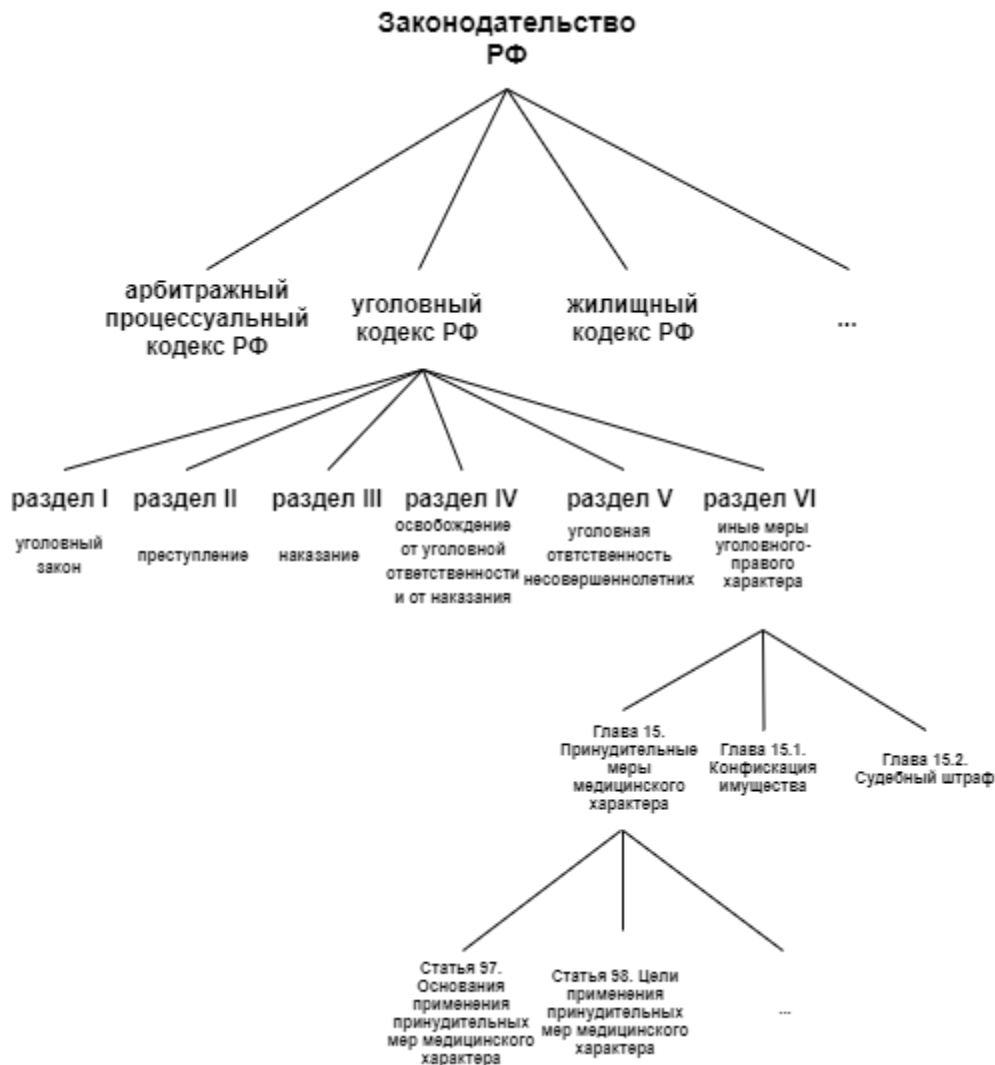
Уголовный кодекс on yksi kahdestakymmenestä Venäjällä vallitsevasta lakikokoelmasta eli koodeksista. Sen sisältö koostuu 34 luvusta sekä 361 pykälästä. Konseptina siis tarkasteltavan koodeksin voidaan katsoa muistuttavan suomalaista rikoslakia, joskin sisältöjen määrä ja laatu poikkeavat luonnollisesti toisistaan. *Уголовный кодекс* nousee esiin hyvin useissa kohdin tutkimusaineistoani, sillä siihen ja sen pykäliin viitataan useaan kertaan. Esittelen yhden esimerkin lukuisista hyvin samanlaisista mallilauseista:

- (4) Следователем МО МВД России Ишимский возбуждено уголовное дело по признакам преступления, предусмотренного частью шестой статьи 171.1 Уголовного кодекса Российской Федерации.

Esimerkkivirkkeessä tutkijat havaitsivat rikoksen tunnuspiirteet täyttävää toimintaa, johon viitataan Venäjän Federaation rikoskoodeksin pykälässä 171.1. Tämä antaa jo itsessään vahvat perusteet epäillä, että kyse on nimenomaisesti lainopillisuuteen liittyvästä erikoissanastosta. Maallikkoarvion mukaan myös termistö *статья* ja *часть* antavat tällaisessa kontekstissa vahvan perusteen tarkastella termejä siitä näkökulmasta, että niihin sisältyy selkeä lakikonteksti. Kuten missä tahansa muussakin maassa tai edes muussa lakikokoelmassa, on myös Venäjän rikoslain piirteissä selkeästi hierarkkinen jakautuminen ja selkeät, ennalta sovitut ja määritellyt termit. Laki jakautuu kielellisesti hyvin moneen eri osaan ja esimerkiksi pykälien selkeä ja tarkka jakautuminen lukuihin antaa viitteen lakitekstistä. Alla olen

⁴ http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/

käsitejärjestelmässä kuvannut hierarkkisen järjestelmän mukaan, kuinka *rikoskoodeksi* jakautuu edelleen suomalaisia termejä käyttäen *lukuihin, pykäliin ja momentteihin*. Koodeksit ovat osana Venäjän lainsäädäntöä.

Kuva 12. Rikoskoodeksi suhteessa muihin lakeihin

Tutkielmassani en käsittele oikeustieteellistä käsitteistöä, mutta luonnollisesti yhteiskunnallista järjestystä ylläpitävät elimet, esimerkiksi poliisi, sivuaa työssään valtavasti myös juridisia termejä. Termi *уголовный кодекс* toistuu tutkimusaineistossani huomattavan usein, jonka vuoksi olen sisällyttänyt myös sen keskeisenä osana sisäasiainministeriön erityiskieltä. Vaikka en avaa tutkielmassani syvemmin käsitejärjestelmässäkin hyvin selkeästi moniin alakäsitteisiin jakautuvaa koodeksia, on monen alakäsitteen rakenteesta mahdollista tehdä selkeä päätelmä

lain täsmällisyydestä ja yksitulkintaisuudesta – toisin sanoen, se täyttää juuri laille asetetut kriteerit. Tutkiessa mitä tahansa koodeksia, perustuslakia tai ukaasia, tutkijan olisi mahdollista havaita samanlaisia piirteitä käsitesuhteissa.

Ilmaisun frekvenssistä: luonnollisesti уголовный кодекс toistuu tekstiaineistossa peräti 151 kertaa. Ilmaisun on nähdäkseni hyvin relevantti juuri uutisoinnissa, jossa puhutaan rikostapauksista ja koodeksi nousee esiin oikeuslähteenä. Valikoin juuri rikoskoodeksin yhdeksi esimerkkitapauksista siksi, että se selkeästi edustaa virallista ja formaalia kielimuotoa ja on oiva esimerkki juuri yhteiskunnallista järjestystä ylläpitävien elinten erikoiskielen erilaisista muodoista.

Oikeustieteellisten tekstien ja nimitysten kääntämiseen usein käytetään erityisesti oikeusalaan keskittynyttä kääntäjää tai oikeustulkkiä, sillä aihepiiri edellyttää laajaa osaamista ja laintuntemusta myös kielenammattilaisen puolelta. Koodeksista puhuttaessa on myös hyvä huomata, että sitä ei tunneta Suomen lainsäädännössä, mutta termi on olemassa. Mikäli koodeksi ei sanana syystä tai toisesta kelpaisi käännökseen, näkisin vahvasti perustelluksi myös käyttää ”lakikokoelma”-termiä, joka on koodeksista suomenkielistetty versio. Näiden perusteluiden pohjalta siis esitän sana-artikkelin muodostamista seuraavan mallin mukaisesti:

ru **уголовный кодекс**

def. основной источник уголовного права

fi rikoskoodeksi

3.7 Патрульный автомобиль

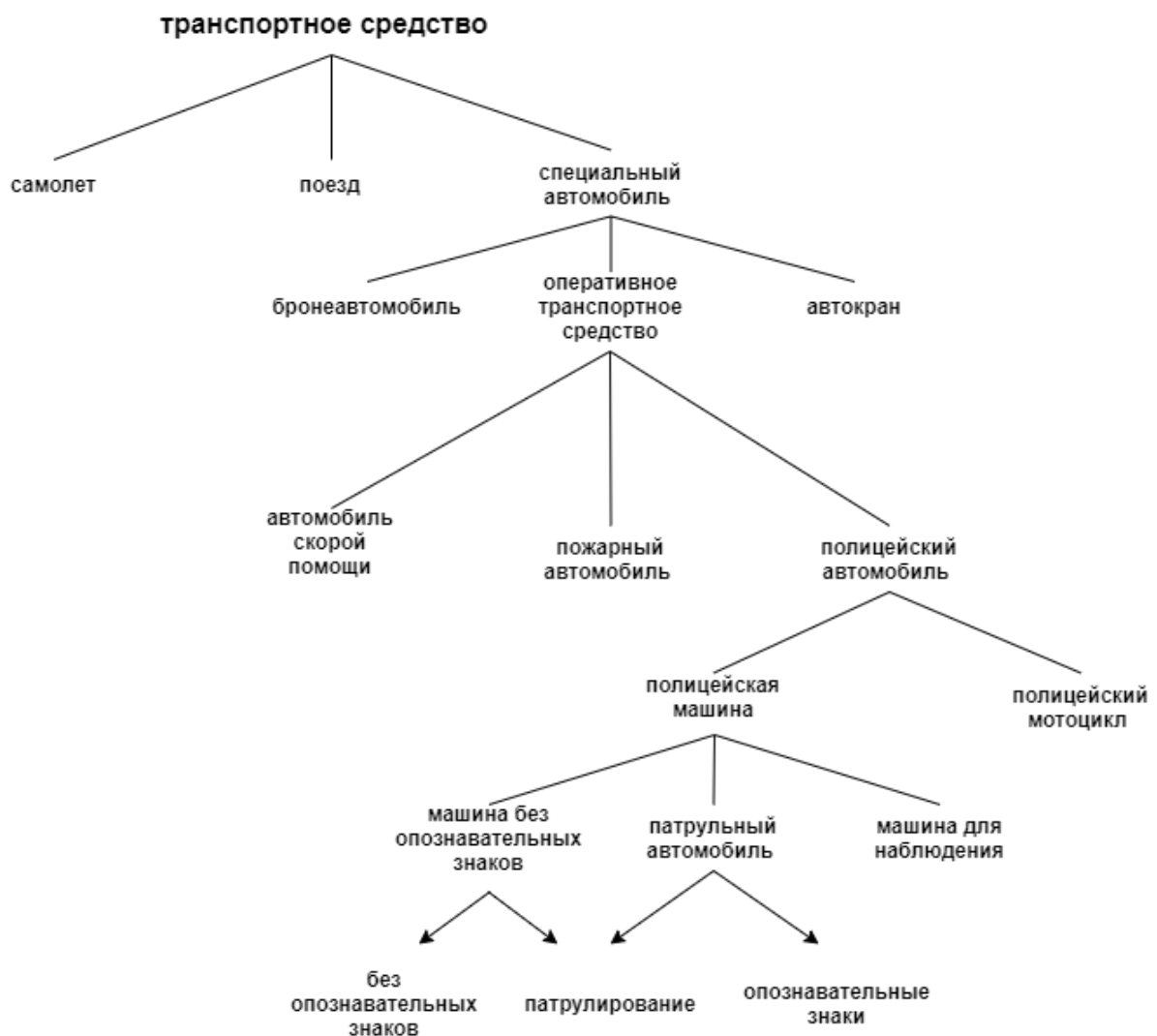
Tarkastelen tässä kappaleessa ilmaisua *патрульный автомобиль*. Tarkastelun kohteena olevaa termiä lähellä on myös *патрульная автомашина*, jonka merkitys tekstikonteksteissaan on hyvin yhdenmukainen kappaleen varsinaisen tarkasteltavan termin kanssa. *Патрульный автомобиль*-termillä viitataan useissa tutkimusaineiston lauseissa juuri poliisin käyttämään ajoneuvoon, jonka käyttötarkoitus on selkeästi hahmotettavissa partiointitehtäviin.

Partioautoja voi luonnollisesti olla monenlaisia ja moneen tarkoitukseen. Kuten alempana olen käsitejärjestelmässäkin asian todennut, partioautot eroavat esimerkiksi tunnuksettomista poliisiajoneuvoista siten, että niissä on selkeät merkinnät ja viitteet siihen, että ajoneuvo edustaa virkavaltaa kenttätehtävissä. Yhteisiäkin piirteitä toki on: tunnukseton poliisiauto voi myös olla partioitehtävissä, joskin keskeisimpiä mielikuvia partioautosta lienevät juuri tunnistettavat ja selkeät piirteet. Perusteluksi esitän sen, että partioauton tarkoitus on myös toimia ennaltaehkäisevänä keinona torjua erilaajuisia rikkeitä ja rikoksia – esimerkiksi ylinopeutta. Tämän takia partioajoneuvon tarkoitus on myös olla selkeästi havaittava ja tunnistettava, myös hälytysajon ulkopuolella. Tässä mielessä tunnuksettomat poliisiajoneuvot eivät mielly yhtä tarkasti partioajoneuvojen joukkoon, vaikka luonnollisesti partiointia saatetaan suorittaa myös niillä. Myös panssariajoneuvoja hyödynnetään partiotarkoituksiin, mutta käytön tarkoituksena ei niinkään ole partiointi itsessään vaan kaluston käyttö ja täten ylläpito. Täten voimme siis todeta alla olevan käsitejärjestelmän mukaisesti, että *патрульный автомобиль* voidaan sijoittaa ajoneuvokäsitejärjestelmässä melko spesifiksi omaksi käsitteekseen, jonka piirteet tekevät siitä juuri ennaltaehkäisevää rikostorjuntaa suorittavaksi ajoneuvoksi, jonka avulla myös muu poliisitoiminta on mahdollista suorittaa.

Tarkastellessani myös korpustyökalun tarjoamia havaintoja partioajoneuvoihin liittyvien eri varianttien välillä havaitsin *патрульная автомашина*-termin, joka nähdäkseni välittää lukijalle juuri saman ajatuksen, minkä myös yllä jo esitelty *патрульный автомобиль* tekee. Tästä esitän perusteeksi esimerkiksi tutkimusaineistosta löytyneen esimerkkikohdan:

- (5) Движение на данном участке дороги было затруднено, поэтому полицейские, включив проблесковые маячки и специальный звуковой сигнал патрульной автомашины, сопроводили транспорт с ребенком до указанного адреса, где, прибывшие на место, медицинские сотрудники оказали ему помощь.

Esimerkkivirkkeestä on havaittavissa, että *partioautoa* (josta käytetään mainitsemaani hieman eroavaa esimerkkinimitystä, *патрульная автомашина*) hyödynnetään ylimääräisten ääni- ja valosignaalien lähettämiseen. Virkkeestä ei toisaalta käy ilmi, onko partioajoneuvon ulkopinta selkeästi poliisin tarroilla ja huomioväreillä vuorattu, mutta ajoneuvon käyttötarkoitus on myös tässä kontekstissa tulla selkeästi huomatuksi muuttuneiden ajo-olosuhteiden vuoksi, joten sillä tarkoitetaan juuri *partioautoa*.

Kuva 13. Partioajoneuvo suhteessa ajoneuvoihin

Korpustyökalun tarjoamat esimerkkilauseet eivät juuri näytä erottelevan kahden variantin välillä esimerkiksi virallisuuteen, puhekieleen tai slangiin pohjaten. Ilmaisut *патрульный автомобиль* tai *патрульная автомашина* edustavat hieman samaa kategoriaa kuin esiteltyjen termien ja ilmaisujen joukossa aivan aluksi esitelty *наркополицейский*, joskaan partioajoneuvossa ei tarkastella puhekielistä rekisteriä vaan hyvin ruohonjuuritasoista näkökulmaa yhteiskunnallisen järjestyksen ylläpitämiseen keskittyneiden toimielinten erikoiskielestä. Täten siis esittäisin *partioauton* osalta sana-artikkelin muodostamista seuraavaan malliin:

***ru* патрульный автомобиль**

***ru* патрульная автомашина**

def. автомобиль с опознавательными знаками, используемый для патрулирования

***fi* partioauto**

4 PÄÄTELMÄT

Tutkielmani tarkoitus on ollut kartoittaa, mikäli minun on mahdollista kerätä Venäjän sisäasiainministeriön virallisilta verkkosivuilta tarpeeksi aineistoa, jonka pohjalta saisin koottua korpustutkimuksen ja sivutuotteena yhteiskunnallisen järjestyksen ylläpitoon keskittyvien toimielinten sanaston. Tehtäväni osoittautui täysin mahdolliseksi, sillä Venäjän verkkosivulta löytyi kuin löytyikin tarpeeksi erikoiskielen aineistoa tarkoituspäätäni varten. Termi-inventaarioni tuloksena sain rajattua aineistoa soveltuvan kokoiseksi tätä tutkielmaa varten, jolloin työn määrä tai työn edellytetty laatu ei ylittänyt käytettävissä olevien resurssien määrää.

Tutkimuskysymykseni siis siitä, saako Venäjän sisäasiainministeriön verkkosivuilta löytyvästä verkkoaineistosta koottua erikoiskielen sanastoa korpustutkimusta sai myös tutkimuksen edetessä selkeän vastauksen. Verkkoaineistosta sai koostettua erikoiskielen termistöä käyttötarkoituksiani varten. Hypoteesini siitä, että MVD:n verkkosivuilta on saatavissa tarpeeksi erikoisalan termistöä osoittautui täysin paikkansapitäväksi. Työtä kuvaavaa erikoisalan kieltä löytyi aineistosta hyvällä otannalla, joten tutkimukseni pääsi toden teolla käyntiin aineistonkeruun päätyttyä ja otettuani korpushallintatyökalu käyttööni.

Aineistonkeruu julkisen hallinnon verkkosivuilta osoittautui hyvinkin osuvaksi valinnaksi, sillä mahdollisesti jonkinlaiseen julkisuusperiaatteeseen nojaten MVD:n eri toimielinten toimintakuvaukset löytyivät verkkosivulla navigoiden vaivattomasti ja loogisesti säilöttyinä. Kokonaisvaltaisesti aineiston sijoittelu palveli hyvin juuri erikoiskielen yleiskuvaa varten aineistoa kerätessä. Erityispiirteensä minun on nostettava se, että huolimatta siitä, että tiedotteetkin olivat ympäri Venäjää kertyneitä, oli termistö hyvin yhdenmukaista ja selkeästi havainnoitavaa. Tämän pohjalta siis on mahdollista huomata, kuinka yhdenmukaisesta erikoiskielestä on lopulta kyse.

Yllätyin ehkä hieman itsekin, kuinka paljon lopulta venäjän kielen erikoisalassa oli myös suomen kielestä tuttuja piirteitä. Vaikka *vapausrangaistus*-termin alakäsitteet olivat melko vaikeasti analysoitavissa ja vaativat laajempaa pohjatutkimusta, olivat lain ja järjestyksen ylläpito käytännön partioinnissa ja laintulkinnassa melko pitkälle samanhenkisiä mitä suomen kielessä. En törmännyt olennaisiin haasteisiin siten, että lainsäädännöllisesti tai

yhteiskunnallisen järjestyksen ylläpitämyksellisesti olisin kohdannut jotain täysin uutta ja vierasta kokonaisuutta. Edellä sivutun vapausrangaistuksen alakäsitteet lienevät konkreettisin esimerkki käytännössä suomalaiseseen kontekstiin hankalasti istutettavasta konseptista.

Termi-inventaariossa sain eliminoitua tarpeettomia ja toistuvia eri muodossa olevia samoja termejä. Samoja termejä esiintyi esimerkiksi usein eri lyhenteinä tai jopa eri maantieteellisen sijainnin mukaan jakautuvia samoja yksiköitä. Termi-inventaariossa eliminoin sen lisäksi myös nähdäkseni tarpeettomia lyhenteitä ja erikoiskielelle epäolennaisia termejä, kuten *heijastin*. Heijastimesta toisaalta yllätyin, sillä en välttämättä oletanut löytäväni juuri sitä termiä korpushallintatyökalun tuottamasta sanalistasta.

Sanastotyöskentelyn osalta olen hieman pettynyt, etten saanut valikoituihin sanoihin verbejä. Perustelen tämän tosin sillä, että projektissa olisi viimeistään verbien kohdalla tarvittu laajempaa työryhmää, jotta verbien kaikki mahdolliset sävyt ja sisällöt olisi saatu välitettyä oikeassa muodossa lukijalle ja käsitejärjestelmiin. Adjektiiveja sanastossa vastaavasti oli hieman enemmän, mutta N-gram-työkalulla niidenkin rooli keskittyi lähinnä kuvaamaan jäljempänä olevaa substantiiviva olennaisella tapaa tai ne olivat keskeinen osa jotakin tiettyä termiä, kuten esimerkiksi *патрульный автомобиль*-termissä adjektiivi keskeisesti on osana rakentamassa termin spesifiyttä.

Sen sijaan tutkielman työstämisen kannalta havaitsin, että sanastotyöryhmään keskeisenä osana kuuluva kokenut terminologi, vierasta kieltä äidinkielenään puhuva asiantuntija ja toimialan asiantuntija vaikuttaisivat hyvinkin paljon työn sujuvuuteen. Omakohtaisesti tulkitsisin, että vakavasti suoritettava sanastotyö edellyttää juuri edellä lueteltuja ryhmänjäseniä, jotka kukin pystyvät panoksellaan vaikuttamaan työn sujuvuuteen ja oikeaoppisuuteen. Tällä vältetään mm. suurikokoisten sanastotyöprojektien yhteydessä tarpeetonta ajankäyttöä, joka johtuisi alaa kokemattomien henkilöiden työskentelystä alan tietämystä edellyttävien termien ja kokonaisuuksien parissa. Vaikka oma tutkimukseni oli hyvin rajattu ja termistö ei ollut erityisen suuri haaste, oli minun mahdollista todeta jo esimerkiksi Venäjän rikoskoodeksia tarkastellessa, että alan syvempi tuntemus olisi konkreettinen etu ja säästäisi itse sanastotyöprosessissa huomattavan paljon aikaa – ja vaivaa.

Loppuun lyhyt yleiskatsaus sanaston lopullisesta versiosta: sanastoon koostui 47 termiä tai ilmaisua, joten prosessi noudatti hyvin jo sanastotyön etenemisen teoriaa, jota olen aikaisemmassa osassa tutkielmaani jo sivunnut. Omakohtaisesti yllätyin, kuinka laajojakin

verkostoja käsitejärjestelmistä saa muodostettua. Pysin käsitejärjestelmiä luodessani huomioimaan, että käsitteiden verkostot eivät toisaalta jäisi liian tyngiksi ja määritelmän kannalta vajavaisiksi, mutta toisaalta myös pyrin välttämään liian monimutkaisia käsiteverkostoja. Järjestelmien pohjalta käsiteverkostojen luominen liian laajoiksi olisikin jopa ollut melkein todennäköisempää, kuin liian pienen verkoston hahmottelu. Nähdäkseni sopivanlaajuisiksi muodostuneet verkostot palvelivat juuri oivallisesti omaa käyttötarkoitustani ja niiden pohjalta myös määritelmien kannalta keskeisten yksityiskohtien havaitseminen tuli paljon yksinkertaisemmaksi.

LÄHTEET

Kirjallisuuslähteet

- Granat, Ossi 2020. *Käsitetutkimus Venäjän järjestäytyneestä rikollisuudesta*. Poliisiammattikorkeakoulu, opinnäytetyö. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020112624517>
- Haarala, Risto 1981. *Sanastotyön opas*. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- Kudashev, Igor 2013. Sanakirjan suunnittelu ja siihen vaikuttavat tekijät. Teoksessa Laura Tyysteri & Kaisa Lehtosalo (toim.), *Hyvä sanakirja – Tieteellisiä, käytännöllisiä ja eettisiä näkökulmia leksikografiaan*. Turku: Turun yliopiston suomen kielen ja suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen oppiaineen julkaisuja, 21-34. <http://www.urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-6010-1>
- Kuhmonen, Kaisa (toim.) 1999. *Toimikunnista termitalkoisiin – 25 vuotta sanastotyön asiantuntemusta*. Helsinki: Tekniikan sanastokeskus.
- Kulmala, Meri 2000. *Russkij mat – Venäjän kielen rivoudet : Sanasto ja funktionaalinen analyysi*. Helsingin yliopisto, pro gradu -tutkielma. <http://hdl.handle.net/10138/14201>
- Mikhailov, Mikhail & Cooper, Robert 2016. *Corpus Linguistics for Translation and Contrastive Studies. A guide for research*. London: Routledge Taylor & Francis Group.
- Rida, Susanna 2019. *Cyka blyat: Venäjän mat -perussanaston laatiminen opiskelijoiden tarpeisiin*. Tampereen yliopisto, kandidaatintutkielma. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202002071937>
- Sager, Juan C 1990. *A Practical Course in Terminology Processing*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Suonuuti, Heidi 2006. *Sanastotyön opas*. Helsinki: Sanastokeskus TSK.
- Tekniikan sanastokeskus 1988. *Sanastotyön käsikirja: Soveltavan terminologian periaatteet ja työmenetelmät*. Helsinki: Suomen standardoimisliitto,
- Thelen, Marcel 2015. The Interaction between Terminology and Translation. *Trans-kom* 8:2, 347-381. http://www.trans-kom.eu/bd08nr02/trans-kom_08_02_03_Thelen_Terminology.20151211.pdf (20.3.2021)
- Tieteen termipankki 2014. *sana-artikkeli*. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Nimitys:sana-artikkeli> (17.11.2021)
- Tieteen termipankki 2015. *Korpus*. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:korpus> (12.10.2021)

- Vehmas-Lehto, Inkeri & Gerd, Aleksandr & Kudašheva, Irina & Kudašev, Igor 2008. *Suomalais-venäläinen metsäsanakirja : noin 5000 termiä*. Helsinki: Metsäkustannus.
- Weisser, Martin 2016. *Practical corpus linguistics: an introduction to corpus-based language analysis*. Chichester: Wiley Blackwell.
- Zanettin, Federico & Bernardini, Silvia & Stewart, Dominic 2003. *Corpora in Translator Education*. London: Routledge Taylor & Francis Group.
- Zanettin, Federico 2012. *Translation-Driven Corpora*. Manchester: St Jerome Publishing.

LITTEET

LIITE 1: VENÄJÄNKIELINEN LAINVALVONTASANASTO

Liitteessä 1 on korpustutkimuksen sivutuotteena valmistunut sanastotyö. Sana-artikkeleiden koostumista olen käynyt läpi jo varsinaisessa tutkielmassa, joten liitteessä on ainoastaan sana-artikkelit omien lisätietojensa ja lisämerkintöjensä kanssa.

ru **наркополицейский**

def. полицейский, который предотвращает преступления, связанные с наркотиками

fi **huumeroliisi** (*puhekieli*)

ru **органы** (*tässä kontekstissa sana esiintyy vain monikkomuotoisena*)

def. правоохранные службы

fi **turvallisuusviranomainen**

ru **лишение свободы**

def. вид наказания, при котором человек содержится в изоляции от общества

fi **vapausrangaistus**

ru **уголовный кодекс**

def. основной источник уголовного права

fi **rikoskoodeksi**

fi **Venäjän rikoslaki** (*kotouttava*)

ru **патрульный автомобиль**

ru **патрульная автомашина**

def. автомобиль с опознавательными знаками, используемый для патрулирования

fi **partioauto**

ru **МВД**

def. Министерство внутренних дел

fi **sisäasiainministeriö**

ru максимальное наказание

def. самый тяжелый вид наказания, предусмотренный законом

fi maksimirangaistus

ru сотрудник

def. человек, работающий в коллективе

fi työntekijä

ru противоправное действие

def. деятельность, которая запрещена законом

fi lainvastainen toiminta

ru признак преступления

def. то, что отличает преступление от нормальных действий

fi rikoksen tunnusmerkki

ru следственная часть

def. подразделение МВД, которое расследует уголовные дела

fi tutkimusosasto

ru территориальный орган МВД

def. орган МВД, который работает в данном административно-территориальном субъекте

fi sisäasiainministeriön alueellinen toimielin

ru профилактическая акция

def. действия, путем которых предотвращают совершения преступлений

fi ennaltaehkäisevä toiminta

ru участковый уполномоченный полиции

def. должность, в котором полицейский служит в определенном округе города

fi lähipoliisi

ru предварительное следствие

def. процесс, в ходе которого должностные лица исследует информацию о возможном преступлении

fi esitutkinta

ru управление экономической безопасности

def. отделение МВД, которое исследует и предотвращает экономические преступления

fi talousrikospoliisi

ru нормативный правовой акт

def. документ, используемый в официальных органах власти, напр. законы и подзаконные акты

fi säädös

ru уголовный розыск

def. оперативная служба полиции, которая исследует уголовные дела

fi rikospoliisi

ru уголовное дело

def. расследование уголовного преступления

fi rikostapaus

ru организованная преступная деятельность

def. преступность, которая по характеру организованная и в которой участвует несколько лиц

fi järjestäytynyt rikollistoiminta

ru госавтоинспекция

def. Управление по обеспечению безопасности дорожного движения Министерства внутренних дел РФ

fi liikennepoliisi

huom. Госавтоинспекция-nimitys peräisin liikennepoliisivirastoa edeltäneestä valtion ajoneuvotarkastusvirastosta.

ru **автоинспектор**

def. сотрудник Госавтоинспекции, который выполняет оперативную работу

fi **liikennepoliisi**

ru **росгвардия**

def. Федеральная служба войск национальной гвардии РФ

fi **Venäjän kansalliskaarti**

ru **дежурный**

def. лицо или группа людей, которые обеспечивают круглосуточное выполнение работы

fi **päivystävä-** (*kuvaileva*)

ru **правонарушитель**

def. человек, который нарушает законы и право

fi **rikoksentekijä**

ru **сержант полиции**

def. специальное звание младшего начальствующего состава полочки

fi **vanhempi konstaapeli** (*kotouttava*)

ru **старший сержант полиции**

def. специальное звание младшего начальствующего состава

fi **ylikonstaapeli** (*kotouttava*)

ru **младший лейтенант полиции**

def. специальное звание среднего начальствующего состава

fi **venäjän poliisin aliluutnantti**

ru **лейтенант полиции**

def. специальное звание среднего начальствующего состава

fi **komisario** (*kotouttava*)

ru старший лейтенант полиции

def. специальное звание среднего начальствующего состава

fi venäjän poliisin yliluutnantti

ru капитан полиции

def. специальное звание среднего начальствующего состава

fi ylikomisario (kotouttava)

ru майор полиции

def. специальное звание старшего начальствующего состава

fi poliisitarkastaja (kotouttava)

ru подполковник полиции

def. специальное звание старшего начальствующего состава

fi venäjän poliisin everstiluutnantti

ru полковник полиции

def. специальное звание старшего начальствующего состава

fi apulaispoliisipäällikkö (kotouttava)

ru генерал-лейтенант полиции

def. специальное звание высшего начальствующего состава

fi poliisipäällikkö (kotouttava)

ru генерал полиции

def. высшее специальное звание начальника МВД

fi poliisiyliohtaja (kotouttava)

ru ДПС ГИБДД

def. дорожно-патрульная служба главного управления по обеспечению безопасности дорожного движения МВД России

fi liikennepoliisin liikkuva poliisi

ru **полицейский**

def. сотрудник, который служит в полиции

fi **poliisi**

ru **экстремизм**

def. крайние и радикальные мнения

fi **ääriajattelu**

ru **следственный изолятор**

def. изолятор, где держат подозреваемых во время предварительного следствия

fi **tutkintavankila**

ru **мошенничество**

def. злоупотреблять доверием кого-нибудь

fi **huijaus**

ru **антинаркотической**

def. дело, которое по характеру против наркотиков

fi **huumausainevastainen-**

ru **контрафактный**

def. товар, который нарушает авторское право товара или торговой марки

fi **väärennös-** (*kuvaileva sana*)

ru **коррупция**

def. использование властных полномочий в целях личной выгоды

fi **korruptio**

ru **санкция**

def. мера принуждения, которая последует за нарушением права

fi **sanktio**

ru **преступление**

def. нарушение закона

fi rikos

ru **отдел полиции**

def. подразделение полиции в округе города

fi poliisin toimipiste

LIITE 2: TUTKIMUSaineiston LÄHTEET

SketchEngine-ohjelmalla kokoamani korpus ei ole julkinen. Korpukseen sisältyy kaikkiaan 134 978 sanaa.

Kerätty tiedotusaineisto on aikaväliltä 18.10.2021 – 29.09.2021.

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Novosti. Saatavilla:

<https://xn--b1aew.xn--p1ai/news> [Luettu: 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Glavnoe upravlenie po obespečeniju bezopasnosti dorožnogo dviženija. Saatavilla:

[https://xn--b1aew.xn--](https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Glavnie_upravlenija/Glavnoe_upravlenie_po_obespečeniju_bezo)

[p1ai/mvd/structure1/Glavnie_upravlenija/Glavnoe_upravlenie_po_obespečeniju_bezo](https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Glavnie_upravlenija/Glavnoe_upravlenie_po_obespečeniju_bezo)

[Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Glavnoe upravlenie po obespečeniju ohrany obščestvennogo porjadka i koordinacii vzaimodejstvija s organami ispolnitel'noj vlasti sub"ektov Rossijskoj Federacii. Saatavilla:

[https://xn--b1aew.xn--](https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Glavnie_upravlenija/Glavnoe_upravlenie_po_obespečeniju_ohra)

[p1ai/mvd/structure1/Glavnie_upravlenija/Glavnoe_upravlenie_po_obespečeniju_ohra](https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Glavnie_upravlenija/Glavnoe_upravlenie_po_obespečeniju_ohra)

[Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Glavnoe upravlenie po protivodejstviju èkstremizmu. Saatavilla:

[https://xn--b1aew.xn--](https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Glavnie_upravlenija/Glavnoe_upravlenie_po_protivodejstviju_j)

[p1ai/mvd/structure1/Glavnie_upravlenija/Glavnoe_upravlenie_po_protivodejstviju_j](https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Glavnie_upravlenija/Glavnoe_upravlenie_po_protivodejstviju_j) [Luettu

18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Glavnoe upravlenie sobstvennoj bezopasnosti. Saatavilla:

[https://xn--b1aew.xn--](https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Glavnie_upravlenija/%D0%B3%D1%83%D1%81%D0%B1)

[p1ai/mvd/structure1/Glavnie_upravlenija/%D0%B3%D1%83%D1%81%D0%B1](https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Glavnie_upravlenija/%D0%B3%D1%83%D1%81%D0%B1) [Luettu

18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Glavnoe upravlenie na transporte. Saatavilla:

https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Glavnie_upravlenija/Glavnoe_upravlenie_na_transporte

[Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Glavnoe upravlenie ugodovnogoro zyska. Saatavilla:

https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Glavnie_upravlenija/Glavnoe_upravlenie_ugodovnogoro_zyska

[Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Glavnoe upravlenie èkonomièskojo bezopasnosti i protivodejstvija korruptcii. Saatavilla:

https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Glavnie_upravlenija/Glavnoe_upravlenie_jeconomicheskojo_bezop

[Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Glavnoe upravlenie po voprosam migracii. Saatavilla:

https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Glavnie_upravlenija/guvm [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Glavnoe upravlenie po kontrolju za oborotom narkotikov. Saatavilla:

https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Glavnie_upravlenija/gunk [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Sledstvennyj departament. Saatavilla:

https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Departamenti/Sledstvennij_departament [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Departament deloproizvodstva i raboty s obraštšenijsami graždani i organizacij. Saatavilla:

https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Departamenti/Departament_deloproizvodstva_i_raboti_s [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Departament informacionnyh tehnologij, svjazi i zaštšity informacii. Saatavilla:

https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Departamenti/Departament_informacionnih_tehnologij_sv [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Departament po material'no-tehničeskomu i medicinskomu obespečeniju. Saatavilla:

https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Departamenti/Departament_po_materialno_tehničeskomu [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Departament po finansovo-èkonomičeskoj politike i obespečeniju social'nyh garantij. Saatavilla:

https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Departamenti/Departament_po_finansovo_jeconomicheskoj [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Dogovorno-pravovoj departament. Saatavilla:

https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Departamenti/Dogovorno_pravovoj_departament [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Organizacionno-analitičeskij departament. Saatavilla:

https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Departamenti/Organizacionno_analiticheskij_departamen [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Upravlenie «K» MVD Rossii. Saatavilla:

https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Upravlenija/Upravlenie_K_MVD_Rossii [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Upravlenie po obespečeniju bezopasnosti lic, podležaštših gosudarstvennoj zaštšite. Saatavilla:

<https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Upravlenija/%D1%83%D0%BE%D0%B3%D0%B7> [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Upravlenie po vzaimodejstvuju s institutami graždanskogo obšestva i sredstvami massovoj informacii. Saatavilla:

<https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Upravlenija/uos> [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Upravlenie po obespečeniju bezopasnosti krupnyh meždunarodnyh i massovyh sportivnyh meroprijatij. Saatavilla:

https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Upravlenija/Upravlenie_po_obespečeniju_bezopasnosti [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Organizacionno-štatnoe upravlenie. Saatavilla: [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Glavnoe upravlenie po obespečeniju bezopasnosti dorožnogo dviženija. Saatavilla:

https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Upravlenija/Organizacionno_shtatnoe_upravlenie [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Kontrol'no-revizionnoe upravlenie. Saatavilla:

https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Upravlenija/Kontrolno_revizionnoe_upravlenie [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Upravlenie po organizacii doznaniya. Saatavilla:

https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Upravlenija/Upravlenie_po_organizacii_doznaniya
[Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Operativnoe upravlenie. Saatavilla:
https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Upravlenija/Operativnoe_upravlenie [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Nacional'noe central'noe bjuro Interpola. Saatavilla:
https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Upravlenija/Nacionalnoe_centralnoe_bjuro_Interpola [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Upravlenie meždunarodnogo sotrudničestva. Saatavilla:
<https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Upravlenija/%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%BC%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D1%83%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D1%81%D0%BE%D1%82%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0> [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Vserossijskij nauchno-issledovatel'skij institut. Saatavilla:
https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Centri/Vserossijskij_naučno_issledovatel'skij_i
[Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Glavnyj informacionno-analitičeskij centr. Saatavilla:
https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Centri/Glavnij_informacionno_analitičeskij_cen
[Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federaciji 2021. Glavnyj centr administrativno-hozjajstvennogo i transportnogo obespečenija. Saatavilla: <https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Centri/fku-gcahito> [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federaciji 2021. Glavnyj centr svjazi i zaščity informacii. Saatavilla:
https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Centri/Glavnij_centr_svjazi_i_zashhiti_informac
[Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federaciji 2021. Glavnyj centr special'nyh perevozok. Saatavilla: <https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Centri/GCSP> [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federaciji 2021. Naučno - proizvodstvennoe ob"edinenie «Special'naja tehnika i svjaz'». Saatavilla:
https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Centri/NPO_Spectehnika_i_Svjaz [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federaciji 2021. Naučnyj centr bezopasnosti dorožnogo dviženija. Saatavilla: <https://xn--b1aew.xn--p1ai/folder/9087685> [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federaciji 2021. Ob"edinennaja redakcija. Saatavilla:
https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Centri/FKU_Obedinennaja_redakcija_MVD_Rossii [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federaciji 2021. Centr kinologičeskogo obespečenija. Saatavilla:
https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Centri/FKU_Centr_kinologičeskogo_obespečenija [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federaciji 2021. Centr metrologii. Saatavilla:
https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Centri/FKU_Centr_metrologii_MVD_Rossii
[Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Centr special'nogo naznačeniya v oblasti obespečeniya bezopasnosti dorožnogo dviženija. Saatavilla: https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Centri/CSN_BDD [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. Centr social'noj raboty. Saatavilla: <https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Centri/%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80-%D1%81%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B9-%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%82%D1%8B-%D0%BC%D0%B2%D0%B4-%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B8> [Luettu 18.10.2021]

Ministerstvo Vnutrennih Del Rossijskoj Federacii 2021. èkspertno-kriminalističeskij centr. Saatavilla: https://xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/structure1/Centri/IEkspertno_kriminalisticheskij_centr [Luettu 18.10.2021]

VENÄJÄNKIELINEN LYHENNELMÄ

Корпусное исследование о текстах МВД РФ

Исследование текстов Министерства Внутренних Дел Российской Федерации с помощью корпусной программы.

I Введение

В этом научном сочинении у меня цель сделать корпусное исследование про специальную лексику правоохранительных органов Российской Федерации. В данной части текста я буду излагать читателю на русском языке то, что я исследовал, как я это сделал и какие результаты я получил. По ходу введения я рассматриваю какие материалы у меня для исследования, за чем я именно выбирал эту тему и каким образом я использую данные материалы. Кроме того, во введении и я также уточню, какой у меня исследовательский вопрос и какая гипотеза. В начале надо объяснить, что это такое *специальная лексика*. Тогда речь идет о такой лексике, которой используют именно в какой-либо профессиональной сфере. В данном контексте я буду рассматривать именно лексику правоохранительных органов Министерства Внутренних Дел Российской Федерации (далее МВД РФ). Специальную лексику я собираю и анализирую с помощью корпусной программы Sketch Engine. Все слова, термины и лексику я возьму из своих исследовательских материалов, которые я собирал с интернет-сайта МВД РФ.

Я хотел исследовать именно материалы Российского МВД поскольку меня интересует государственный сектор и в Финляндии, и в России. Первоначально я думал про многие разные должностные лица, но сделал вывод после рассматривания страницы МВД РФ. Я положился на то, что в России у государственного сектора очевидно может быть такой же принцип гласности, как и в Финляндии (*julkisuusperiaate*, принцип публичности) и поэтому я смогу найти разные материалы— в том числе на сайте МВД РФ. И действительно, мне удалось найти материалы довольно легко и собирать им отдельно в виде текстовых файлов. Тексты представляют собой в основном новости МВД, но среди них есть описания организационной структуры МВД, материалы о разных подразделениях министерства и про разные задачи правоохранительных органов. Всего мне удалось получить чуть меньше 700 текстов. Чтобы быть уверенным, что в файлах

присутствует специальная лексика и специальные термины, потребуется корпусная программа и ее различные инструменты. Более подробно о корпусных программах я расскажу в разделе о методах своей дипломной работы.

Чтобы написать дипломную работу или другое научное исследование нужны **исследовательский вопрос и гипотеза**. Исследовательский вопрос этой работы –

Возможно ли собрать специальную лексику для корпусного исследования с веб-сайта МВД РФ?

Исследовательский вопрос дает основу для работы. Цель всей работы решать эту проблему. Конечно, может быть, что в таком случае у исследователей никаких идей нет, какой может быть ответ. Для этого и нужна гипотеза. Гипотеза – это предполагаемый ответ на этот вопрос. Моя гипотеза для работы –

Да, возможно собирать. В материалах страницы МВД РФ достаточно специальных терминов и лексики для корпусного исследования про правоохранительные органы.

Моя причина для свои ожидания то, что возможно в России есть какой-нибудь *принцип публичности* как и в Финляндии. Этот принцип помогает меня найти материал и лексику, потому что официальные органы власти имеют обязанность сказать народу, как используют данную им власть и как используют налоговые ресурсы. Такая гласность дает уникальный взгляд к правоохранительным органам – и особенно к их специальной лексике.

Во введении я излагал какие у меня исследовательский вопрос и гипотеза. Большинство материалов из интернет-страницы МВД РФ новостей про общественный порядок и про тех, кто его охраняют. Среди новостей и были тексты о задачи разных управления МВД. В следующих частях реферата на русском языке я буду рассматривать, какими методами я буду исследовать данные материалы.

Во время этой работы я много уже написал и буду писать о *специальной лексике*. Мне кажется, это важно знать, какая разница между *общелитературной* и *специальной лексикой*. Общелитературная лексика или общелитературный язык – это то, что может понимать каждый и без специального знания. Например, люди на улице говорят друг другу на общелитературном языке. Общелитературная лексика – всем понятная лексика.

Специальный язык или специальная лексика существуют для общения какой-либо группы людей, организации или социального круга. Идея специальной лексики в том, что участники какой-нибудь группы могут общаться без проблем на едином языке и все участники разговора понимают значение разных слов. Но стоит обратить внимание на то, что специальный язык не всегда сленг. *Сленг* – обычно язык разговорный и ненормированный.

II Методы, использованные в дипломной работе

В этой части текста я расскажу про методы, которые помогают мне и другим исследователям делать словари и корпусные исследования. Этот абзац можно разделить на три главных темы: теория словарной работы, терминоведение и корпусное исследование.

I Процесс словарной работы

Я начинаю с рассмотрения теории словарной работы. Процесс не только тот, что возьмут слова и пишут их варианты на втором языке. Словарная работа – это длинный и многоэтапный процесс, который начинается с идей и кончается выпуском словаря. Коротко можно сказать, что процесс начинается с выяснения о том, какая потребность. Может быть, что какое-нибудь предприятие хочет доклад о специальных терминах своей области деятельности. Если предприятие просит словарь, то первый шаг (потребность) уже ясный. Важно в начале и сделать план и рассчитать бюджет – так можем знать, станет ли словарь большим и сколько людей будут собирать в рабочую группу. Рабочая группа должна состоять из нескольких профессиональных терминологов и профессионалов в описываемой области. Желательно, чтобы в группе были исследователи, владеющие вторым языком.

Когда начинается сама работа, возникает задача собирать материалы. В начале своей работы я уже объяснил, какой у меня материал и как буду его использовать. В более серьезных научных исследованиях объем материала может достигать миллионов слов. В своей работе это конечно не так – у меня дипломная работа мелкомасштабная и группы нет. Значит – в своем корпусе около 130 000 слов. Такое число достаточно для маленького исследования. В этой части словарной работы тексты собирают из разных источников и потом сделают инвентарь терминов. В инвентаре терминов может быть 3–

4 раза больше терминов чем в конечном продукте. Их расположат в концептуальных схемах, где в сетях концептов становятся понятия связи между терминами. Так может группа сделать определения для терминов и заключать, какие термины нужны для словаря. Определения делают на двух языках, если словарь на двух языках. После того, как словарь закончен, его проверяют. Если поправки не будут и другие изменения не внесут, то есть словарная работа готова и ее можно опубликовать. Конечно, если проект коммерческий, то группе нужно информировать про опубликование.

Процесс, упомянутый выше, имеет идеальный характер. Это показательный пример о том, какая структура у идеальной словарной работы. Конечно, на практике не все происходит так линейно. Один вариант примера о том, как работа идет на практике – это то, как я сделал свое исследование. Кроме моей работы и есть еще многие варианты и примеры словарных работ, но идея процесса всегда одинаковая.

II Терминоведение

Одна из самых важных теорий моей работы – терминоведение. Это наука, где в центральной роли организация информации. Терминоведение родилась в Германии в 1930-х годах. Инициатор терминоведение Ойген Вюстер (потом доктор технических наук), который в своей диссертации написал о терминах и о понятиях в связи с техническими науками. Поэтому можно сказать, что корни терминоведения мультидисциплинарные. В течение многих лет развивались разные подвиды как сортировать термины и их понятия, например московская школа, которая основана в 1930-х гг., частично под влиянием Ойгена Вюстера. Конечно различия между школами довольно маленькие, но каждая школа фокусируется на элементах, которые себе свойственные. Венская школа, например, основана на теории Вюстера и поэтому фокусируется на технических науках.

Несмотря на то, что терминоведение (или терминология) – наука мультидисциплинарная, можно дать три разных назначения для использования: 1. собирание, определение и показ терминов, 2. понятия и обоснования об отношениях между концептами и терминами, 3. словарь специальной лексики. С помощью этой науки мне стало возможным найти финноязычные варианты для терминов, которые я получил из материалов.

Вторая важная роль терминоведения – наука о связи между концептами и человеческим мышлением. Метод изучения этих связей – концептуальная схема. Концептуальные схемы дают возможность выяснить определение. Логика в схеме в том, что разные концепты поставляют на своих местах, где исследователь может видеть разные отношения между концептами. В своем исследовании я дал разные примеры типов концептуальных схем. Отношения между концептами могут быть по характеру иерархические, основываться на составе или основываться на функции.

Выше в финской части работы приводятся разные типы схем, см. рис. 4–7. В аналитической части работы примеры именно практические – они дают примеры о том, как я мог найти финские соответствия терминов. Концептуальные схемы визуализируют процесс нахождения финских терминов.

III Корпусные программы и их особенности

Третий раздел теоретической части своей работы рассматривают корпусные программы и их особенности. С помощью корпусных программ мне стало возможным сделать корпус текстов в короткие сроки. В моем корпусе текстов около 130 000 слов, это довольно мало по сравнению с большими корпусами текстов, но все равно достаточно для моего исследования. Даже корпусы объемом более миллиона слова довольно легко сделать с помощью корпусных программ. Идея корпусных программ в том, что исследователь загружает текстовые файлы в программу, которая сама формирует корпусы текстов. Потом исследователь может использовать разные функции, чтобы видеть, какие термины и слова повторяются чаще всего и какие особенности у них – каждое слово можно открывать в своем контексте и проверять, в каком контексте его используют.

Корпусных программ много, но в данном исследовании я выбирал программу SketchEngine. Один из причин выбрать именно SketchEngine была в том, что у этой программы множество разных функций. Например, в своей работе я использовал функции Wordlist, N-Gram и Concordance с хорошим успехом.

Wordlist дает исследователям готовые списки слов и терминов, использованные в корпусных текстах. С помощью функции Wordlist можно загружать готовые списки слов в формате Excel. Таким образом, составление списка происходит автоматически, и

исследователь может сосредотачиваться на существенной работе. С помощью Excel можно сделать еще и изменения, если нужно.

С помощью функции N-Gram можно делать списки слов и терминов длиной в несколько слов. Эта функция поможет мне, например найти комбинации слов, важные для темы работы. Например, комбинация *Министерство Внутренних Дел* состоит из 3 слов, поэтому его можно только найти с помощью N-Gram.

Последний пример – функция Concordance. С помощью этой функции исследователь может найти разные варианты контекстов, где используют данное слово. Так может исследователь подтверждать сфер использования слова.

Но в каждом случае все не так просто, как в моей ситуации. Мои материалы в текстовых файлах сделанные сам на Word, и поэтому их было легко определять. Но может быть что в каком-то исследовании все материалы в книгах или в PDF-файлах как картинками и поэтому их невозможно сразу поделить в текстовых файлах. В таком случае исследователей нужно использовать специальную программу OCR (Optical Character Recognition). Ее задача – распознать буквы в графических файлах и получить текстовый файл. После сканирования текстов исследователей нужно проверять результаты распознавания, что может продлиться довольно долго. Когда тексты переведены в текстовый формат, их можно вводить в корпусную программу. Программа сама сделает список по словам или терминам.

III Анализ специальной лексики – примеры

В результате обработки корпуса текстов получен список из 47 терминов. Я их выбирал на основании частоты. Корпусная программа помогала мне сделать список терминов, которые по характеру относятся к специальной лексике и появляются часто в текстах. В программе SketchEngine списки основывались на частоте. Списки оформились из разных функций SketchEngine. Окончательный список терминов не в порядке по частоту, потому что измерение частот разных терминов случилось по разному образу при соединении списков.

Причины для выбора именно этих пяти терминов в том, что они относятся к специальной лексике, но тематики очень разные. Например, *уголовный кодекс* и *патрульный*

автомобиль два очень разных термина, которые выявляются в текстах МВД РФ. Например, *патрульный автомобиль* используются в более неформальных контекстах, а *уголовный кодекс* ближе к юридическим наукам – но оба важные термины в сфере словаря МВД РФ. Кроме этих терминов и есть еще три термина: *наркополицейский, органы* и *лишение свободы*. В третьей главе я демонстрировал с помощью концептуальных схем каким образом я обосную свои варианты для финских терминов. Разные схемы показаны и их можно смотреть в третьей главе, в рис. 9–13.

Первый термин, который я выбрал – *наркополицейский*. С помощью концептуальной схемы я мог поставить термин на свое место. По схеме *наркополицейский* обозначает полицейского, который служит в подразделении по борьбе с наркотиками. Полицейский именно тот человек, который служит в подразделении, где его задача контролировать наркотики и расследовать преступления, связанные с наркотиками. Поэтому, я внесу свое предложение о финском соответствии *huuropolisi*. Слово *наркополицейский* имеет разговорный или неофициальный оттенок, но слово используют в новостях на странице МВД РФ. Я подозреваю, что причина в том, что *полицейский, работающий в подразделении по борьбе с наркотиками* слишком длинный, чтобы писать это каждый раз, когда говорят о полицейских в том подразделении, и будет легче написать *наркополицейский*. Схема покажет, как задачи наркополицейского очень специфические и фокусируются на преступлениях, связанных с наркотиками.

Второй термин – *органы*. Я выбирал *органы* за то, что слова появляется часто в текстах. *Органы* могут быть какие-нибудь важные органы человека, но и может быть деятель какой-нибудь правоохранительной организации. В этом контексте *органы* значит именно деятеля правоохранительных органов. Это слово очень интересное, потому что и на финском языке есть похожий вариант *toimelin* который различается от *elin*, орган человеческой системы. В концептуальной схеме я набросал разные органы правоохранительной системы.

Третий термин – *лишение свободы*. Моя первая мысль о *лишении свободы* была, что это очень абстрактная вещь, которой может быть трудно набросать на схеме. Но оказалось так, что *лишение свободы* один из многих способов наказания. Так и будет легко дать определение концепту – в системе юстиции всегда очень ясно очерченные и однозначные элементы. На схеме показаны очень крайние виды наказаний. *Штраф* – это более легкий вид наказания, который заключается в выплате денег государству.

Смертная казнь – высшая мера наказания, которое в большинстве стран больше не применяется. В схеме между этими двумя наказаниями *лишение свободы*. Это может и значить, например, принудительную работу или исправительную колонию. Оба вида наказания лишают человека свободы. Поэтому моим предложением финского соответствия термину стал *vapausrangaistus*.

Четвертым термином стал *уголовный кодекс*. Как в случае *лишение свободы* и *уголовный кодекс* является юридический термин. В юридических случаях все термины и цельности очень однозначные. Мне был нужен читать и изучать юридическую систему Российской Федерации, чтобы понимать, какая схема нужна для этого термина. Как и в Финляндии, в России конституция является основой всем законам. Над конституции находится законодательство. В иерархии под конституции находят разные кодексы и законы. Их всего 20. Один из них – уголовный кодекс. Уголовный кодекс основа уголовной правы, и тот отличается его от других кодексов. Кодекс довольно легко расположить в схему из-за чистой иерархии. В качестве финского соответствия я предложу *rikoskoodeksi*. *Кодекс* является редким словам на финском языке, которого не используют в домашнем законодательстве. Если обязательно найти другой, возможно более домашний вариант для *rikoskoodeksi*, то я рекомендовал бы *rikoslakikokoelma*.

Пятый термин – *патрульный автомобиль*. Слово более будничное, чем, например, уголовный кодекс. *Патрульный автомобиль* или второй термин, который тоже используют в материале *патрульная автомашина*. Их довольно легко расположить в концептуальную схему про автомобили. Его можно расположить в категории оперативных транспортных средств. Патрулирование выполняют полицейские, поэтому патрульный автомобиль могут ставить в группе полицейских транспортных средств. Чтобы найти финноязычный вариант, мне потребовалось определить цель употребления. Особенности патрульного автомобиля в том, что у них опознавательные знаки полиции и их используют в патрулировании. У полицейских есть машин и без опознавательных знаков или цветов, но они часто в другом использовании, чем патрулирование. Поэтому я могу вывести заключение что финноязычным вариантом является *partioauto*, который и буквальный перевод, но перевод по функции.

Эти пять терминов я детально анализировал и расположил в концептуальных схемах. В приложениях есть целый список слов – или просто словарь специальной лексики МВД РФ. В других 42 случаях концептуальных схем нет, но принципы для определения такие

же. Термины и их варианты я покажу в форме словарной статьи, где написано и разные особенности терминов. Особенности могут быть, например, разговорный стиль.

IV Заключение

Для заключения своей научно-исследовательской работы я хочу подытожить все детали, исследованные в этой работе. В начале своей работы я расположил исследовательский вопрос и гипотезу. Ответ к исследовательскому вопросу тот – да, возможно сделать корпусное исследование о терминах МВД РФ. После исследования я мог выбирать разные термины для словарной работы. В конечной версии словаря 47 терминов, которым и нашел финноязычные варианты с помощью концептуальных схем. Я уже раньше объяснил, что первоначально в инвентарь терминов я выбирал около 100 слов. От 100 слов всего 53 отсеивались. Эти 47 я выбирал за то, что они очень чистые примеры специальной лексики правоохранительных органов РФ. В составе отвергнутых слов были термины, которые или слишком обычные, или общелитературные.

В составе выбранных 47 терминов все довольно разные – есть и термины, которые видно в практической части работы (патрулирование, ведение дел с гражданином, оперативная работа) но и термины, которые могут заметить в крупном масштабе (расследование, процессы, разные деятели организации). Мне лично это было интересно, как в материалах я мог найти термины очень разных сфер использования.

Разные этапы этой работы были труднее, чем я ожидал. С помощью терминоведения, теории словарной работы и корпусных программ это исследование стало возможным сделать. Каждая теория в этом научном исследовании сыграла важную роль. Без терминоведения я не мог использовать концептуальную схему, чтобы выяснить определения или отношения между концептами. Отношения между терминами оказались труднее изображать, чем я ожидал. Сети терминов сложные со всеми подробностями.

Корпусная программа помогала мне сделать список специальной лексики, выбирать термины для терминологического исследования и легко найти дополнительную информацию о контекстах терминов. Без этой программы мне пришлось бы искать термины и слова вручную, что могло бы потребовать затрат времени – всего материала много. График работы стал легче с помощью корпусной программы SketchEngine.

Окончательная версия текстового корпуса находится в программе SketchEngine. Текстовый корпус не является публичным, но словарь, созданный на основе текстового корпуса доступен, и его можно найти в приложениях этой исследования.

Справочники словарной работы дали режим для деятельности. Даже если моя работа немного различается от других, более профессиональных работ, идея еще такая же. Все начиналось с плана и потом работа продолжалась в виде поиска материала. Термины искали, и я формировал инвентарь терминов. Потом, с помощью концептуальных схем я создал определения для терминов. В заключение все термины расположили в словаре, где и русскоязычный термин с пометой *ru*, русскоязычные определение с пометой *def* и конечно мой предложение для финноязычного термина с пометой *fi*. В конце своей работы кроме русского сокращения находятся источники, которые я использовал для исследования.